

tevhid

Zilkâde/Zilhicce
1445

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | HAZİRAN '24 | YIL: 13 | SAYI: 136 | FİYATI: 60₺ | ISSN: 2148-4635

ÇEKİŞİP TARTIŞMAYIN!

HALİS BAYANCIK HOCA | HASBİHÂL' 04

Enes YELGÜN | Ben-i Kurayza'nın İhaneti

Talha AKMAN | İyiliğe Ulaşmak İçin

Enes DOĞAN | Muksirûn Sahabîler ve Hadis Rivayeti

Emre ACAR | Nasıl Hayâlî Olabiliriz?

Ömer AKDUMAN | İyilik Medeniyeti

Salim KANDEMİR | Muvahhid Babanın Muvahhid Oğlu: Saîd ibni Zeyd

Kerem ÇAĞLAR | Naslar Işığında Kocanın Hanımı Üzerindeki Hakları

Zeynep BAYANCIK | Filtre İnşası

Dr. Gözde TERCUMAN | Beynin Bölgeleri: Alt Beyin ve Üst Beyin

Şükriye ÖZTÜRK | Sorun Çözme Becerileri

Melek ŞEREF | Ebeveyn - Genç İlişkisi

Osman SADIKOĞLU | Kesên Bid'etker Xwe Bixwe Têxe Xeterêyê!

TEVHİD MEDYA OFİSİ

İSLAMİ DAVAYI YAYMAK VE
İNSANLIĞA HİZMET ETMEK İÇİN
ÇABALIYOR!

ENSAR OL PROJESİ KAPSAMINDA, İSLAMİ DAVANIN
YAYILMASINA KATKI SAĞLAYACAK VE GELECEĞİ BİRLİKTE
İNŞA ETMEYE İSTEKLİ YETENEKLİ BİREYLERİ HER ZAMAN
ARAMIZDA GÖRMEKTEN MUTLULUK DUYARIZ.

ENSAR OL!
AÇIK POZİSYONLAR

GIF Animasyon

Kurgu

Stüdyo

Yapay Zeka

Yazılım

Sosyal Medya

Yayın

Basım

Ensar ol projemize katılmak için **QR kodu** okutunuz

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak 136. sayımızı siz değerli okuyucularımıza takdim ediyor, Kurban Bayramı'nızı tebrik ediyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız, Enfâl Suresi'nin 45 ve 46. ayetleri bağlamında Allah'ın (cc) Müslim toplumlara emrettiği "çekişip tartışmama" olgusunu gündem ediyor. İnsanın olduğu her yerde ihtilafın olacağını hatırlatan Hocamız, meşru olmayan ihtilaf çeşidi üzerinde durarak İslam ümmetine ve içerisinde bulunduğumuz camialara olan zararlarını mercek altına alıyor.

Enes Yelgün, Ben-i Kurayza'nın ihanetini naklediyor ve Allah Resûlü'nün (sav) böyle bir durumda nasıl ve ne şekilde örneklik sergilediğini gösteriyor.

Talha Akman, bir kavramının İslam'daki yerini konu edindiği yazısında ebrâr olma makamını nasıl elde edebileceğimize değinmeyi ihmal etmiyor.

Enes Doğan, muksirûn sahabilerimizden Âişe Annemizin (r.anha) rivayetlerinin çok olmasının sebepleri konusunu işliyor.

Emre Acar, hayâ ahlakını muhafaza edebilmemiz için nasihatlerde bulunmaya devam ediyor.

Ömer Akduman, günahlarımızı affedip silmeyi ve gizleyip saklamayı seven Rabbimize karşı nankör olmamak için hangi anlayış üzere olmamız gerektiğini ele alıyor.

Salim Kandemir, seçkin sahabilerimizin hayatlarını perde perde aktardığı yazı silsilesinde bu ay Saîd ibni Zeyd'i (ra) konuk etmeden önce Fetret Devri'nin şanlı muvahhidlerinden olan babası Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl'e (ra) selam veriyor.

Kerem Çağlar, Aile Makaleleri serisinin bu bölümünde eşlerin hanımları üzerindeki haklarını hatırlatmaya devam ediyor.

Zeynep Bayancuk, çocuk kitaplarına dair aşırıya kaçan eleştirilerimize dem vuruyor ve olması gereken ölçüyü paylaşıyor.

Dr. Gözde Tercuman, beynimizin alt ve üst bölgelerini anlattığı yazısında hem kişisel hem de aile fertlerimizin gelişimine dair oldukça faydalı bilgiler veriyor.

Şükriye Öztürk, hayatımızın her alanında karşılaşılabileceğimiz problemlere ve onları çözme alışkanlıklarımıza dair bir yazı kaleme alıyor.

Melek Şeref, genç evlatlarımıza verdiğimiz ergen isminin olumsuz etkileri üzerinde duruyor ve ilişkimizi daha iyi noktalara taşımak için neler yapabileceğimize dair örnekler veriyor.

Osman Sadıkoğlu, bidat merkezli yazı dizisinde bidatçinin işlediği her bidatle bir sünnetten mahrum olduğunu ve bidatçinin hiçbir amelinin kabul olmadığını anlatıyor.

Bu sayımızda kendimizi, akidemizi ve menhecimizi anlatmak için hazırladığımız "Biz Kimiz ve Ne İstiyoruz?" isimli çalışmamızı tanıtıyoruz.

Rabbimizden İbrâhîm'in (as) sünneti olan kurban ibadetlerimizi kabul etmesini ve tüm dünyadaki mazlum coğrafyaların da aynı coşkuyla bayram kutladıkları günlere eriştirmesini niyaz ediyor, Allah'ın (cc) izniyle 136. sayımızı istifadenize sunuyoruz.

tevhid

İmtiyaz Sahibi

Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü

Abdullah DEMİR

Yayın Türü

Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik

www.tevhiddergisi.org

tevhiddergisi@gmail.com

0 (545) 762 15 15

Adres

Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi

Hamza ÖZTÜRK
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım

İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- ◊ İstanbul : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- ◊ Ankara : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- ◊ Diyarbakır : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- ◊ Konya : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- ◊ Van : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2 A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- ◊ Bursa : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- ◊ Adana : Reşatbey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70

İrtibat Büroları

- ◊ Merkez : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- ◊ Avcılar : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- ◊ Sultangazi : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- ◊ Diyarbakır : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- ◊ Konya : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- ◊ Van : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040 İpekyolu/VAN
- ◊ Erçiş : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erçiş/VAN
- ◊ Bursa : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- ◊ Ankara : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA
- ◊ Kırıkkale : Yenişehir Mah. Özbek Saran Sok. No. 3/A 71450 Yahşıhan/KIRIKKALE

Haziran 2024 | Zilkâde-Zilhicce 1445

Yıl: 13 | Sayı: 136 | Fiyat: 60₺

ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

- 04** ÇEKİŞİP TARTIŞMAYIN
Halis BAYANCUK
- 08** BEN-İ KURAYZA'NIN İHANETİ
Enes YELGÜN
- 11** İYİLİĞE ULAŞMAK İÇİN
Talha AKMAN
- 14** MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ
Enes DOĞAN
- 17** NASIL HAYÂLİ OLABİLİRİZ?
Emre ACAR
- 20** İYİLİK MEDENİYETİ
Ömer AKDUMAN
- 23** MUVAHHİD BABANIN MUVAHHİD OĞLU: SAİD İBNİ ZEYD
Salim KANDEMİR
- 25** NASLAR IŞIĞINDA KOCANIN HANIMI ÜZERİNDEKİ HAKLARI
Kerem ÇAĞLAR
- 28** FİLTRE İNŞASI
Zeynep BAYANCUK
- 29** BEYNİN BÖLGELERİ: ALT BEYİN VE ÜST BEYİN
Dr. Gözde TERCUMAN
- 32** SORUN ÇÖZME BECERİLERİ
Şükriye ÖZTÜRK
- 34** EBEVEYN - GENÇ İLİŞKİSİ
Melek ŞEREF
- 37** KESÂN BÎD'ETKER XWE BÎXWE TÊXE XETEREYÊ!
Osman SADIKOĞLU
- 40** BİZ KİMİZ VE NE İSTİYORUZ?

ÇEKİŞİP TARTIŞMAYIN

İhtilaf, insani bir olgudur. Allah bizleri farklı karakter ve tabiatlarda yarattığı için ihtilaf etmemiz, tartışmamız, farklı eğilimlerde olmamız normaldir. Ancak tenazu; bu ihtilafların çatışmaya dönmesi, tarafların birbirlerine kin ve düşmanlık beslemesi, birbirleriyle kanlı bıçaklı olmalarıdır. İşte İslam'ın yasakladığı ihtilaf budur.

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Çekişip tartışmak, Yüce Allah'ın İslam ümmetine indirdiği yasaklardandır. Allah'ın izniyle bu sayımızda bu yasağı ele alacak; onun anlamı, kapsamı ve sonuçları üzerinde durmaya çalışacağız. Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

“Ey iman edenler! Bir toplulukla karşı karşıya geldiğinizde sebat edin. Allah'ı çokça zikredin ki kurtuluşa eresiniz. Allah'a ve Resûl'üne itaat edin. Çekişip tartışmayın. Yoksa bozguna uğrarsınız ve gücünüz dağılıp gider. Sabredin. Hiç şüphesiz Allah, sabredenlerle beraberdir.”¹

Ayetlerin Genel Anlamı

Okuduğumuz ayetler Bedir Savaşı bağlamında indirilmiş ayetlerdendir. Ayetler, cihad ahkâmına dair bir hükmü beyan ederken aynı zamanda Müslimce yaşamının en temel hakikatlerinden birine ışık tutmuştur. Şöyle ki; Allah (cc) düşmanlarıyla karşılaşan müminin **sebat** etmesini emreder. Sebat, düşman karşısında direnmektir. Ölüm korkusunun bizi savurmasına müsaade etmemek, cennet karşılığında canı ve malı Allah'a satma sözüne sadık kalmaktır. Sebat iki kısma ayrılır: Müminler Allah için, Allah (cc) ile beraber ve Allah'tan yardım isteyerek sebat ederler. Bazı insanlar ise kahramanlık için, desinler diye... sebat ederler. Cihad meydanında (ve diğer tüm imtihanlar karşısında) sebat Allah için ve Allah ile beraber olsun diye **Allah'ı (cc) çokça zikretmek** emredilmiştir. Zira dünyevi olanı uhrevi olandan ayıran, Allah'ı çokça anmaktır. Kur'ân-ı Kerim, Allah'ı (cc) anma itibarıyla insanoğlunu üç kısma ayırır: Müminler, Allah'ı çokça anan insanlardır. Münafıklar Allah'ı çok az anan insanlardır. Kâfirler ise Allah'ı anmaktan yüz çeviren, zikre karşı ilgisiz insanlardır:

“Kim de Er-Rahmân'ın zikrinden yüz çevirirse ona bir şeytan bağlarız da (hep) onunla beraber olur.”²

“Şüphesiz ki münafıklar, Allah'ı aldattıklarını sanırlar. (Oysa onlara mühlet verip, azabın gelip çatdığı güne kadar onları oyalamakla) Allah onları aldatmaktadır. Namaza kalktıkları zaman tembel bir şekilde kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı çok az zikrederler.”³

1. 8/Enfâl, 45-46
2. 43/Zuhruf, 36
3. 4/Nisâ, 142

Cihad meydanında (ve diğer tüm imtihanlar karşısında) Müslim'den istenen zikir değil, Allah'ı (cc) çokça zikretmektir. Zikirden sonra müminlerden istenen **Allah'a ve Resûl'üne itaattir**. Zira dünyanın ve ahiretin saadeti Allah'a ve Resûl'üne itaattedir. Bir Müslim'in en önemli sorumluluğu budur ve bu sorumluluk can pazarı olan cihad meydanında dahi düşmemektedir. Sonra müminlere -yazımızın da konusu olan- **tartışma ve çekişmeden uzak durmaları** emredilmiştir. Tartışan ve çekişen insanların **bozguna uğrayacağı** ve **güçlerini kaybedecekleri** belirtilmiştir. Son olarak Rabbimiz (cc) **sabrı emretmiş** ve **sabredenlerle beraber olduğunu** haber vermiştir. Bu da Allah'ın sebat, zikir ve itaat gibi emirlerine riayet etmenin ve çekişmek gibi yasaklarından sakınmanın ancak sabırla mümkün olduğunu göstermektedir.

Yasaklanan İhtilaf: Tenazu!

Çekişmek ve tartışmak olarak tercüme ettiğimiz tenazu, "n-z-a" kökünden türeyen ve işteşlik bildiren, tefâul sigasından bir kelimedir. Bu kök, bir şeyi kuvvetle çekmek, yerinden sökmek anlamına delalet etmektedir.⁴ Yani tenazu, ihtilafın özel bir türüne delalet etmektedir. Şayet ihtilaf edenler birbirlerine zarar vermek ve birbirlerinin elindekini çekip almak istiyorlarsa, yani bir fikri tartışmadan ziyade "düşmanlık içerisinde bir mücadele"⁵ söz konusuysa bu, tenazudur.

İhtilaf, insani bir olgudur. Allah (cc) bizleri farklı karakter ve tabiatlarda yarattığı için ihtilaf etmemiz, tartışmamız, farklı eğilimlerde olmamız normaldir. Ancak tenazu; bu ihtilafların çatışmaya dönmesi, tarafların birbirlerine kin ve düşmanlık beslemesi, birbirleriyle kanlı bıçaklı olmalarıdır. İşte İslam'ın yasakladığı ihtilaf budur.

Kur'ân-ı Kerim tenazu kavramını yukarıda zikrettiğimiz her iki anlamda da kullanır. Bazı ayetlerde tenazu; insani ihtilaf, doğal tartışma ve fikir alışverişi anlamında kullanılır. Örneğin Firavun sihirbazlarının Mûsâ (as) ile ilgili fikir alışverişleri Kur'ân'da tenazu kelimesiyle ifade edilmiştir:

"Aralarında durum değerlendirmesi yapıp tartışmaya (tenâzeû) ve gizlice fısıldaşmaya başladılar."⁶

Bazı ayetlerde ise tenazu; İslam'ın yasakladığı, müminler arasında düşmanlık oluşturan, dinî ve siyasi tartışmalar için kullanılmıştır. Yazımıza konu olan Enfâl Suresi'nin 45 ve 46. ayetleri, savaş esnasında vuku bulan siyasi ve stratejik tartışmalar için kullanılmıştır. Zira sahabe bu savaşta iki ayrı konuda tartışmıştır. İlki, Mekke kervanını vurmak için yola çıkan sahabilerin, kervanı kaçırdıklarını anlayınca müşriklerle meydan muharebesi yapıp yapmama konusundaki tartışmalarıdır:

"Hakikat apaçık bir şekilde açığa çıktığı hâlde, âdetâ ölüme götürülüşlerini izliyor gibi, (savaşa çıkmamak için) seninle tartışıyorlardı."⁷

4. bk. Mu'cemu Mekâyisi'l Luğa, 5/415, n-z-a maddesi

5. bk. El-Mufredât, s. 798, n-z-a maddesi

6. 20/Tâhâ, 62

7. 8/Enfâl, 6

Tenazunun en tehlikeli yanı İslam davasına gönül verenlerin niyetlerini bozması, kalp ibresinin şaşmasına neden olmasıdır. Şöyle ki; ihtilafla düşüp ihtilaflarını Allah'a ve Resûl'üne götürmeyenler imanlarıyla değil, nefsi ihtiraslarıyla hareket etmeye başlarlar. Artık onların gayesi hakkı ortaya çıkarmak ve hakka ittiba etmek değil, kendilerinin haklı çıkması ve kardeşlerinin de haksız çıkmasıdır. Yani artık dava İslam davası olmaktan çıkmış, nefis davası olmuştur.

İkincisi, savaşı kazandıktan sonra elde edilen ganimetler hakkında tartışmaları, seslerini yükseltmeleri ve birbirlerini kırmalarıdır.

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Bedir Günü, 'Birisini öldürene şu, şu vardır.' buyurdu. Yaşlı başlı kimseler sancakların altında kalıp başka bir tarafa gitmediler. Gençler ise savaşırmaya ve ganimetlere hızlıca koşuştular. Yaşlılar, gençlere, 'Bizi sizinle ortak ediniz. Çünkü bizler arkadan sizin için destekleyici kuvvetiniz idik. Şayet sizde bir olumsuz hâl olsaydı bize gelecektiniz elbette.' dediler. Ancak gençler bunu kabul etmedi. Bundan ötürü Allah Resûlü'nün (sav) huzurunda davalastılar. 'Sana enfâlî (savaş ganimetlerinin hükmünü) soruyorlar.'⁸ ayeti nazil oldu ve bunun neticesinde ganimetler aralarında eşit olarak paylaştırıldı."⁹

Tenazunun Zararları

Kur'ân'ın her ihtilafı değil, düşmanlık sebebi olan çözümsüz ihtilafı yasakladığını söylemiştik. İhtilaf ve tartışmanın bu türünün İslam toplumuna ve mümin bireylerin manevi yaşamına verdiği pek çok zarar vardır. Ayet-i kerime bu zararlardan ikisine işaret etmiştir. Hakikatte her biri, bir diğerinin doğal sonucu olan iki zarar şunlardır:

Feşel/Bozguna Uğramak

"Çekişip tartışmayın. Yoksa bozguna uğrarsınız."

Çekişip tartışmak her şeyden önce İslam toplumunun bozguna uğramasına neden olur. Çekişmenin bozguna uğrama nedeni olmasının iki sebebi vardır. İlki, manevidir. Yüce Allah tenazu içerisindeki toplumları başarısızlığa mahkûm eder. Her masiyetin bir cezası olduğu gibi tenazu masiyetinin cezası da başarısızlıktır. İkincisi, gözleme dayalı maddi nedendir. Birbirleriyle çekişen toplumlar,

8. 8/Enfâl, 1

9. Ebu Davud, 2737

Kitap ve nebiden mahrum toplumlar, cehaletleri nedeniyle haktan yüz çevirirler. Kitaba ve elçiye iman iddiasındaki toplumlar ise bağı ahlaki nedeniyle ihtilafa düşerler. Onlar bile bile haktan yüz çevirir, çözümü basit sorunları sırf “bir başkası haklı çıkmasını” diye büyütür, inat ederler. Bu inat ve yüz çevirmelerinin cezası olarak Allah onların arasındaki düşmanlıkları çoğaltır, onları birbirleri için azap kılar.

tüm enerjilerini dindaşlarına harcarlar. Bir yandan onları başarıya ulaştıracak enerjilerini tüketir, diğer yandan başarıya dair umutlarını yitirirler.

Kuvvetin Dağılımı

“Yoksa bozguna uğrarsınız ve gücünüz dağılıp gider.”

Tenazunun ikinci neticesi kuvvetin dağılıp gitmesi, Müslimlerin ciddiyetini yitmesidir. Yüce Allah bu manayı ifade ederken “riyh” kelimesini kullanmıştır. Kelimenin kökü olan “r-v-h” daha ziyade genişlik, fesahat ve yaygınlık anlamlarında kullanılır.¹⁰ Daha sonra kelime hareket eden hava anlamında rüzgâr, bedene hayat veren ruh ve koku anlamlarında kullanılmıştır.¹¹ Ayette kullanılan kelime, Müslimleri harekete geçiren bir rüzgârının, küfürle ölmüş kalplere hayat verecek bir ruhlarının ve dışarıdan bakanların fark edecekleri bir kokularının olduğunu gösterir. Çekişip tartışmak, Yüce Allah’ın imani teslimiyet ve ittibanın mükâfatı olarak İslam toplumuna verdiği o manevi kuvveti yok eder. Tâbiîn imamlarından Abbâd ibni Abdullah ibni Zubeyr’in ifadesiyle, “Müslimlerde bulunan ciddiyeti, İslam şahsiyetinin vakarını alıp götürür.”¹²

Bu manevi cezanın çok özel bir nedeni vardır: Müslimler insani olarak tartışabilir, dinî veya siyasi ihtilaflar yaşayabilirler. Fakat onların tüm sorunlarını çözecek dinî mercileri vardır. Allah’a ve Ahiret Günü’ne imanlarının gereği olarak ihtilaf hâlinde bu mercilere başvurmak zorundalardır. Yazımıza konu olan ayet, “Allah’a ve Resûl’üne itaat edin.” cümlesiyle başlayarak bu hakikate işaret eder. Müslimler Allah’a ve Resûl’üne itaat etmek, yani tüm ihtilaf ve çekişmelerini Allah’a ve Resûl’üne götürmek zorundadır. **Bunu yaptıkları takdirde insani ihtilaflar imani zaafılara dönüşmeyecek, ihtilaflar tenazu hâlini almayacaktır.**

“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Resûl’e itaat edin. Sizden olan (Müslim/şirki terk ederek tevhidle Allah’a yönelen) yöneticilere de (itaat edin). Herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, şayet Allah’a ve Ahiret Günü’ne inanıyorsanız (o meseleyi çözmek için) Allah’a ve Resûl’e götürün. Bu, daha hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir.”¹³

Nisâ Suresi’nin okuduğumuz 59. ayeti, Enfâl Suresi’nden işlediğimiz ayetin benzeri bir hakikate işaret etmektedir. Aslolan İslam toplumunun itaat toplumu olması; Allah’a, Resûl’üne ve onlardan olan emir sahiplerine itaat etmeleridir. Olur da herhangi bir konuda anlaşmazlık yaşarlarsa konunun ne olduğuna bakmaksızın onu Allah’a ve Resûl’üne götürmeleri, Kur’ân ve Sünnet ışığında sorunlarını çözmeleri gerekir. Bu bir tercih değil, imani zorunluluktur. Zira ihtilafları Allah’a ve Resûl’üne götürmek, Allah’a ve Ahiret Günü’ne iman şartıdır. Böyle yaptıkları takdirde İlahi yardıma nail olacak, Allah’ın vaadi olarak daha hayırlı ve daha güzel bir sonuçla karşılaşacaklardır.¹⁴ Aksi hâlde Yüce Allah’tan bir ceza olarak ihtilafları tenazuya dönüşecek, rüzgârlarını/kokularını/ciddiyetlerini/kuvvetlerini kaybedeceklerdir.

İslam toplumunda ortaya çıkan her sorun Allah’a ve Resûl’üne götürülmelidir. Allah’a ve Resûl’üne götürmeyip aramızda büyüttüğümüz sorunlar, mahrumiyet nedenidir.

Ubâde ibni Sâmit’ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

“Allah Resûlü (sav) Kadir Gecesi’ni haber vermek üzere evinden çıktı. Müslimlerden iki kişi birbiriyle tartıştılar. Bunun üzerine Nebi (sav) şöyle buyurdu: ‘Size Kadir Gecesi’ni haber vermek üzere çıkmıştım. Ancak falan ile falan tartışınca (buna dair bilgi hafızamdan) kaldırıldı. Umarım ki bu da sizin için hayırlı olur. Kadir Gecesi’ni (yirmiden sonraki) yedinci, dokuzuncu ve beşinci gecede arayınız.’”¹⁵

Bin yıldan daha hayırlı olan Kadir Gecesi’nin hangi gün olduğu ümmete bildirilecekken iki sahabinin tartışması ve bu tartışmayı Allah’a ve Resûl’üne götürmemeleri nedeniyle bildirilmemiştir. İki bireyin çekişmesi bütün bir ümmetin mahrumiyetine neden olmuştur.

İhtilaflarını Allah’a ve Resûl’üne götürmeyip kendi içlerinde büyütenler, kabul etseler de etmeseler de emrolundukları şeyi yapmamışlardır. Emrolunduğu şeyi yapmamak, masiyettir. Bu masiyetin en belirgin karşılığı, vahiyden yüz çeviren toplumun düşmanlık ve buğz ile cezalandırılmasıdır:

“ ‘Şüphesiz ki bizler, Hristiyanız.’ diyen kimselerden kesin bir söz aldık. Emrolundukları şeyden paylarına düşen (ameli) terk ettiler. (Ceza olarak) kıyamete kadar aralarında sürüp gidecek bir düşmanlık ve kin ile (onları

10. bk. Mu’cemu Mekâyis’i Luğâ, 2/454, r-v-h maddesi

11. Kelimenin Kur’ân’daki kullanımları için bk. El-Mufredât, s. 369 vd., r-v-h maddesi

12. Mevsûatî’i Tefsiri’l Me’sûr, 10/114, 31058 No.lu rivayet

13. 4/Nisâ, 59

14. Ayetin geniş tefsiri için bk. Bedâi’u’l Tefsîr, 1/542 vd., Nisâ Suresi, 59. ayetin tefsiri

15. Buhari, 49

birbirlerine düşürdük). Allah, yaptıklarını onlara haber verecektir.”¹⁶

Bu ümmetin içerisinde tartışıp çekişenler de benzer bir cezaya çarptırılmış, kendilerine verilen öğüdü terk etmelerinin karşılığı olarak fırka, düşmanlık ve buğz ile cezalandırılmışlardır.¹⁷

Seyyid Kutub’un (rh) tespitiyle diyebiliriz ki:

“İnsanlar Allah’a ve Peygamber’ine teslim oldukları zaman -karşılaşılan soruna ilişkin olarak birbirinden farklı bakış açılarına sahip olsalar bile- aralarındaki çekişmenin en başta gelen sebebi ortadan kalkmış olur. Çünkü çekişmeye neden olan, insanların farklı görüşlere sahip olmaları değildir. Gerçek ortaya çıktığı hâlde insanı görüşünde ısrara sürükleyen ihtirastır, arzudur. Bu da insanın kendi ‘şahsını’ terazinin bir kefesine, ‘gerçeği’ de bir kefesine koyması ve daha baştan ‘şahsını’ tercih etmesidir.”¹⁸

Tenazunun en tehlikeli yanı İslam davasına gönül verenlerin niyetlerini bozması, kalp ibresinin şaşmasına neden olmasıdır. Şöyle ki; ihtilafa düşüp ihtilaflarını Allah’a ve Resûl’üne götürmeyenler imanlarıyla değil, nefsi ihtiraslarıyla hareket etmeye başlarlar. Artık onların gayesi hakkı ortaya çıkarmak ve hakka ittiba etmek değil, kendilerinin haklı çıkması ve kardeşlerinin de haksız çıkmasıdır. Yani artık dava İslam davası olmaktan çıkmış, nefis davası olmuştur. Kur’ân bu durumu “bağy” kelimesiyle ifade eder. Azgınlık, kıskançlık ve bir diğerine üstün gelme isteği olarak tercüme edebileceğimiz kelime, İslam’dan yüz çeviren tüm toplumların ortak özelliğidir. Yüce Allah, Kitap sahibi olup ona uymayan muharref toplumların, bağy ahlakı nedeniyle ihtilaf edip düşmanlaştıklarını haber vermiştir:

“Allah indinde (geçerli olan) tek din İslam’dır. Kendilerine Kitap verilenler, kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki azgınlık/kıskançlık/bir diğer gruba üstünlük sağlama isteği nedeniyle anlaşmazlığa düştüler. Her kim de Allah’ın ayetlerine karşı kâfir olursa şüphesiz ki Allah, hesabı çabuk görendir.”¹⁹

Kitap ve nebiden mahrum toplumlar, cehaletleri nedeniyle haktan yüz çevirirler. Kitaba ve elçiye iman iddiasındaki toplumlar ise bağy ahlakı nedeniyle ihtilafa düşerler. Onlar bile haktan yüz çevirir, çözümü basit sorunları sırf “bir başkası haklı çıkmasın” diye büyütür, inat ederler. Bu inat ve yüz çevirmelerinin cezası olarak Allah (cc) onların arasındaki düşmanlıkları çoğaltır, onları birbirleri için azap kılar:

“De ki: ‘O, size üstünüzden ve ayaklarınızın altından bir azap göndermeye ya da sizleri (farklı ve zıt düşüncelere

sahip) gruplara bölüp bir kısmınıza diğer bir kısmınızın baskı ve sıkıntısını tattırmaya kâdirdir.’ Bak, anlaşıyor diye nasıl da ayetlerimizi çeşitli şekillerde açıklıyoruz.”²⁰

Sonuç

Sonuç olarak iki hatırlatmada bulunmak istiyorum:

– İnsanın olduğu yerde mutlaka ihtilaf olacaktır. İhtilaf, insan oluşumuzun ve imtihan gerçeğinin karşılığıdır:

“Şayet Rabbin dileseydi insanları (hiç ihtilaf etmeyen) tek bir ümmet yapardı. (Ama yapmadı.) Oysa onlar, ihtilaf hâlinde olmayı sürdürmekteledir. Rabbinin rahmet ettikleri müstesna. Onları bunun için yarattı. Rabbinin, ‘Andolsun ki cinleri ve insanları cehenneme dolduracağım.’ sözü/hükümü kesinleşmiştir.”²¹

İhtilafın şerrinden korunmak için, yani Allah’ın rahmet ettiklerinden olmak için çaba göstermek gerekir. Bu çabanın başında yukarıda anlattığımız gibi tüm ihtilafları Allah’a ve Resûl’üne götürmek gelir. İkinci sırada ise nefislerimizin azgınlığına sabretmek vardır. Bundan olsa gerek bizlere çekişmeyi yasaklayan ayet, sabır emriyle sonlanmıştır:

“Allah’a ve Resûl’üne itaat edin. Çekişip tartışmayın. Yoksa bozguna uğrarsınız ve gücünüz dağılıp gider. Sabredin. Hiç şüphesiz Allah, sabredenlerle beraberdir.”

İnsan nefsi cedelden yanadır, çünkü “İnsan her şeyden fazla tartışmacıdır.”²² Bir ihtilaf vuku bulduğunda sorunu çözmek yerine haklı çıkma peşine düşer, tartışır. Nefis insanı tartışmayı büyötmeye davet ettiğinde Allah’a (cc) sığınmalı, nefsin arzusuna karşı sabır göstermelidir.

– Genel olarak ümmetin, özel olarak mensup olduğumuz muhitin içerisindeki ihtilafların tabiatını anlamak için ihtilafın sonuçlarına bakmak gerekir. Şayet ihtilaf bizi başarısız kılıp güçten düşürüyor, çözümsüz kin ve düşmanlığa neden oluyorsa o ihtilaf, meşru olmayan ihtilafdır.

Rabbim, sen bizi rahmet ettiklerinden kıl ve bizi ihtilafın şerrinden korusun. Allahumme âmin.

16. 5/Mâide, 14

17. bk. İbn Teymiyye Tefsiri, 3/438-439, Mâide Suresi, 14. ayetin tefsiri

18. bk. Fi Zılâl-il Kur’ân, 7/34 vd., Enfâl Suresi, 46. ayetin tefsiri

19. 3/Âl-i İmrân, 19

20. 6/En’âm, 65

21. 11/Hûd, 118-119

22. 18/Kehf, 54

BEN-İ KURAYZA'NIN İHANETİ

Tabii ki tekbirin bir başka nedeni de şu hakikat olabilir: Kulun takati kesildiğinde ve zahire bakıldığında yapacağı her şeyi tükettiğinde artık semanın kapıları sonuna kadar açılır. Ki öyle de oldu. İhanet gerçekleşip de kuşatma tamamlanınca yerin ve göğün orduları müminlerin yardımına koştu.

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam Resûl'üne olsun.

Mekkeli müşrikler, Gatafan Kabilesi'nin askerî desteği ve Yahudilerin maddi gücüyle Medine önlerine geldiklerinde sahabilerin hazırlıklarıyla karşılaştılar. O zamana kadar Arap Yarımadası'nda görülmeyen bir savunma taktiği olan hendekler, müşrikleri şaşkınlığa uğratmıştı. Bunun üzerine muhasaraya başladılar ve müminlerin yılgınlığa düşerek teslim olmasını beklemeye başladılar.

Allah Resûlü (sav) durumun vahametinin farkındaydı. O yüzden iç ve dış güvenliği sağlayacak pek çok adım attı. Bu tedbirlere ek olarak Allah (cc) mümin ve münafıklara yönelik birçok ayet indirdi. Münafıkların maskeleri bir kez daha düşürülürken müminlerin imanlarına semadan şahitlik edildi.

Durum böyleyken son bir darbe de Yahudilerden geldi. Allah Resûlü (sav) ile anlaşması olan Ben-i Kurayza, üzerlerindeki baskıya daha fazla dayanamadı ve sözlerini bozdular:

“Allah'ın düşmanı Huyey ibni Ahtab el-Madari Ben-i Kurayza ile antlaşmak için Ben-i Kurayza'nın reisi Ka'b ibni Esed el-Kurazi'ye geldi. Ka'b, Resûlullah ile kavmi için barış antlaşması yapmıştı. Onunla akidleşmiş ve ahidleşmişti. Ka'b, Huyey ibni Ahtab'ı iştince ona karşı kalesinin kapısını kilitledi. O ise ondan izin istedi. O da ona kapıyı açmaktan kaçındı.

Bunun üzerine Huyey şöyle bağırdı: 'Ey Ka'b! Sana yazıklar olsun. Bana kapıyı aç!'

Ka'b dedi ki: 'Ey Huyey! Sana yazıklar olsun. Şüphesiz sen şerli bir adamsın. Ben Muhammed ile ahidleşmişimdir. Benimle onun arasında olan şeyi bozucu değilim. Ondan ancak vefa ve sadakat gördüm.'

Huyey dedi ki: 'Sana yazıklar olsun! Bana kapıyı aç. Seninle konuşacağım.'

Ka'b dedi ki: 'Ben açmayacağım.'

Huyey dedi ki: 'Vallahi sen kapıyı benim üzerime ancak senin yemeğinden yememden korktuğun için kilitledin.'

Böylelikle onu kızdırdı. Ka'b kapıyı açınca Huyey şöyle dedi: 'Ey Ka'b! Yazıklar olsun sana. Sana zamanın izzetini ve yüksek bir denizi (adamları) getirdim. Sana Kureyş'i

getirdim. Kumandanları ve liderleriyle beraber onları Ruma'dan sellerin toplandığı yere indirdim. Gatafan'ı kumandanları ve liderleriyle beraber getirdim. Ve onları Uhud yanına Zeneb-i Mahma'ya indirdim. Onlar Muhammed'in ve onunla beraber olanların kökünü kurutuncaya kadar gitmeyeceklerine dair bana söz verdiler.'

Ka'b ise ona şöyle dedi: 'Hayır, vallahi bana zamanın zilletiyle ve ince, susuz bir bulutla geldin. Böyle bulutlar şimşek çakar, yıldırım saçar. Hâlbuki onda bir şey yoktur. Yazıklar olsun sana, ey Huyey! Beni ve benim üzerimde bulunduğum şeyi bırak. Çünkü ben Muhammed'den ancak doğruluk ve vefa gördüm.'

Huyey Ka'b'ı ikna etmek için çalışmaya devam etti. Nihayet Allah adı üzerine ondan bir sözleşme aldı.

Huyey şöyle dedi: 'And olsun! Eğer Kureys ve Gatafan geri dönerlerse ve Muhammed'e bir musibet erıştırmezlerse ben sana isabet eden şeyin bana da isabet etmesi için seninle birlikte senin kalene gireceğim.'

Sonra Ka'b ibni Esed Resûlullah (sav) ile yaptığı sözleşmeyi bozdu. Resûlullah'a (sav) ve Müslimlere bu haber ulaştığı zaman Resûlullah (sav) Ben-i Saide ibni Ka'b ibni Hazrec'ten olan ve o günlerde Hazrec'in efendisi olan Sa'd ibni Ubâde'yi gönderdi. Beraberinde de Ben-i Haris ibni Hazrec'in kardeşi Abdullah ibni Revaha ve Ben-i Amr ibni Avf'ın kardeşi Havvet ibni Cubeyr vardı.

Onlara şöyle dedi: 'Gidiniz ve bakınız, o kavimden bize ulaşan haber gerçek midir değil midir? Eğer gerçek ise bana bileceğim bir işaretle (parolayla) bildiriniz. Müslimler duyup da zaafa uğramasınlar. Eğer benimle kendileri arasındaki antlaşmada vefa üzereyseler, onu millete aşikâr ediniz.'

Bunun üzerine çıktılar ve onlara geldiler. Orada kendilerine ulaşan haberlerin doğru olduğunu ve onların Resûlullah'a (sav) yaptıkları en kötü hâl üzere bulunduklarını gördüler.

Onlar dediler ki: 'Resûlullah kimmiş? Bizimle Muhammed arasında ne bir antlaşma ne bir sözleşme vardır.'

Bunun üzerine Sa'd ibni Muaz onlara sövdü. Onlar da ona sövdüler. O sert bir adamdı.

Sa'd ibni Ubade de ona şöyle dedi: 'Onlarla sövüşmekten kendini uzak tut. Onların içinde bulundukları hâl sövmekten daha kötüdür.'

Sonra Sa'd ibni Muaz, Sa'd ibni Ubade ve kendileriyle beraber olanlar Resûlullah'a (sav) döndüler, ona selam verdiler ve sonra, 'Adel ve Kare'dir.' dediler.

(Yani Adel ve Kare Kabilelerinin, Reci' Kuyusu'na giden Hubeyb ve arkadaşlarına yaptıkları hıyanet gibi hıyanet etmişler, demek istediler.)

Müşrikler daha birkaç hafta öncesinde bir araya gelip de Medine kuşatmasını başlattıklarında ne kadar da ulvi(!) gayelerle hareket ediyorlardı. Fakat Peygamber'in Medine hurmaları üzerinden yaptığı teklif bir anda üzerinde ittifak ettikleri her şeyi dağıtıverdi. Tekrardan gördük ki şirk dini, heva dinidir. Taptıkları şeyler ve üzerine inşa ettikleri inançlar sadece birer paravandır.

Bunun üzerine Rasûlullah (sav) dedi ki: 'Allah-u Ekber! Ey Müslimler Topluluğu! Müjdelenin!' ”¹

Her bir kavmin, dinî topluluğun içinde verdikleri söze sahip çıkan kişiler muhakkak bulunur. Fakat söz konusu Yahudiler olduğunda bu ahlaka sahip kişileri bulmak neredeyse imkânsızdır.

Allah Resûlû (sav) haberi aldığı anda bir kumandana yakışır şekilde muamele etti ve savaşı kazandıracak unsurlardan birinin moral üstünlüğü olduğunu ashâbına öğretti. Bu ihanet haberinin yayılmasına izin vermedi, dahası müjdeli bir haber almış gibi tekbirler getirdi.

Tabii ki tekbirin bir başka nedeni de şu hakikat olabilir: Kulun takati kesildiğinde ve zahire bakıldığında yapacağı her şeyi tükettiğinde artık semanın kapıları sonuna kadar açılır. Ki öyle de oldu. İhanet gerçekleşip de kuşatma tamamlanınca yerin ve göğün orduları müminlerin yardımına koştu.

Olumsuz haberlerin toplum içinde yayılmasının engellenmesi, sadece savaş meydanlarını kapsamaz. İslam toplumu her daim pozitifdir, hayalcilikten uzaktır, ama ümitvardır. Bu hâli muhafaza için alınan tedbirlerden biri de korku ve endişeye sebep olan haberlerin yayılmasını engellemektir.

Sosyal medyanın hayatımızın merkezine oturduğu şu günlerde bu daha da önem arz etmektedir. Geçmişte sadece sokağındaki ya da en fazla mahallesindeki hadiselerle duygu dünyası şekillenen bizler artık dünyanın başka bir ucundaki olayla da üzülebiliyor ya da mutlu olabiliyoruz. Dahası bu haberlerin çoğunun yalan olması nedeniyle manipülasyona maruz kalıyoruz. Her hâlimizle örnek bir insan ve toplum inşa etmemiz gerekiyorsa işte bu manipülasyonu ifşa etmek ve kendimiz ile neslimizi muhafaza etmek de bu görevin bir parçasıdır.

1. Sîretü İbni Hişâm, 2/220-221

Allah Resûlü (sav) Yahudilerin ihanetiyle birlikte artan sıkışmışlığı aşabilmek için Gatafan Kabilesi'ne bir teklifte bulundu:

"Milletin üzerine bela şiddetlendiği zaman Resûlullah (sav) (Gatafan'ın yöneticilerinden olan) Uyeyn ibni Hısn ve Haris ibni Avra'ya haber gönderdi ve askerleriyle beraber savaştan vazgeçip geri dönerlerse Medine'nin meyvelerinin üçte birini onlara vermeyi teklif etti. İki taraf verilecek miktar hakkında birbirlerini ikna etmeye çalıştılar.

Resûlullah (sav) sözünü yerine getirmek istediği zaman Sa'd ibni Muaz'a ve Sa'd ibni Ubade'ye haber gönderdi. Bunu onlara anlattı. Bu hususta onlarla istişare etti.

Onlar da şöyle dediler: 'Ya Resûlallah! Yapmamızı istediğin bu şey, Allah'ın sana emrettiği bir şey midir? Yoksa yalnız bizim için yaptığın bir şey midir?'

Resûlullah (sav) dedi ki: 'Hayır, bilakis sizin için yapıyorum. Vallahi bunu ancak şunun için yapıyorum: Gördüm ki Araplar size bir tek yaydan atıyorlar ve her bir yandan sizin üzerine saldırıyorlar. Bu durumda istedim ki onların kuvvetlerini bir dereceye kadar sizin üzerinizden kaldırayım.'

Bunun üzerine Sa'd ibni Muaz ona dedi ki: 'Ya Resûlallah! Biz ve onlar Allah'a şirk koşan ve putlara ibadet eden bir kavimdik. Ne Allah'a ibadet ediyorduk ne de O'nu tanıyorduk. Onlar oradan (Medine'den) bir hurmayı dahi ancak ya misafir olarak veya satın alarak yiyebiliyorlardı. Allah-u Teâlâ bize İslam'ı ihsan ettiği, bize hidayet ettiği, bizi seninle ve İslam'la aziz kıldığı zaman mı mallarımızı onlara vereceğiz? Vallahi bizim buna ihtiyacımız yoktur. Vallahi onlara ancak kılıç veririz. Tâ ki Allah-u Teâlâ bizimle onların arasında hükmünü versin.'

Resûlullah (sav) dedi ki: 'Haydi bildiğin gibi yap!'

Bunun üzerine Sa'd ibni Muaz sahifeyi eline aldı ve onda bulunan yazıyı sildi. Sonra şöyle dedi:

'Haydi bize karşı bütün güçleriyle çalışsınlar!' ”²

Peygamber (sav) ile Sa'd ibni Muâz ve Sa'd ibni Ubâde arasındaki diyalog birçok hikmet barındırmaktadır. Öncelikle şu dikkatimizi çekmektedir:

Müşrikler daha birkaç hafta öncesinde bir araya gelip de Medine kuşatmasını başlattıklarında ne kadar da ulvi(!) gayelerle hareket ediyorlardı. Fakat Peygamber'in (sav) Medine hurmaları üzerinden yaptığı teklif bir anda üzerinde ittifak ettikleri her şeyi dağıtıverdi. Tekrardan gördük ki şirk dini, heva dinidir. Taptıkları şeyler ve üzerine inşa ettikleri inançlar sadece birer paravandır.

Yine burada Allah Resûlü'nün (sav) teklifinden ne kadar sıkıntılı bir durumda olduklarını anlamış oluyoruz. Belki

de Medine'de ciddi bir kıtlığa neden olacak bir sözleşmeye imza atmaya razı bir peygamber var. Çünkü aksi hâlde toptan bir yok olmayla karşı karşıya kalınabilir.

Durum böyleyken Allah Resûlü (sav) son kararı vermeden önce Medine'nin ileri gelenlerinin fikrini almak istedi. Sahabilerin tavrı ve kararlılığını görünce anlaşma başlamadan bitmiş oldu.

Gatafan Kabilesi sahabilerin bu kararlılığını görünce yılgınlıkları daha da fazlaştı. Sanki karşılarında günlerdir muhasara altında olan bir topluluk yok da çok kuvvetli bir devlet varmış hissiyatına kapıldılar. Bir sonraki yazımızda da göreceğimiz üzere onlara yönelik yapılan tuzağa, bu psikolojik bozgunla rahatlıkla kapılıp gittiler.

Duamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

2. Siretu İbni Hişâm, 2/223

İYİLİĞE ULAŞMAK İÇİN

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

“Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe **birr/iyilik (mertebe- besine)** ulaşamazsınız. Ne infak etmişseniz kesinlikle Allah onu bilir.”¹

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Kur'ân ve Sünnete baktığımızda kulluğun farklı farklı mertebeleri olduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte her bir mertebenin özelliklerini ve bu mertebeye ulaşan mümin kulların vasıflarını görüyoruz. Bu ayki yazımızda **birr** mertebesini ve bu mertebeye ulaşmak için sahip olmamız gereken özelliklerden birini anlatmaya çalışacağız.

Aynı sure içerisinde kâinat hakkında derinlemesine tefekkür eden; ayakta, oturarak ve yanı üzere uzanarak Rabbini zikreden kulların duasını okuyoruz:

“Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: ‘Rabbimize iman edin!’ diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al.”²

Ayetten açık bir şekilde görüyoruz ki okuyucuya örnek olarak gösterilen kulların ulaşmak istedikleri bir derece vardır: **Birr/Ebrâr** olanlar.

Ebrâr olanların derecesi, hayırdan yarışanlar için hedef olarak gösterilmiş büyük bir derecedir;

“Şüphesiz ki Ebrâr (çokça iyilik yapanlar), nimetler içerisindeledir. Sedirler üzerinde (etrafı) seyretmekteledir. Nimetlerin ışıltısını (sevincini) yüzlerinde görürsün. Onlara mühürlü (hiç açılmamış) bir şaraptan içirilir. Onun sonu misktir. İşte yarışıp rekabet edecek olanlar, bunun için yarışsınlar.”³

Konu edindiğimiz ayet, **birri** nasıl elde edebileceğimizi öğreten ayetlerdendir. **Birr** derecesine erişebilmemiz için ilk olarak **birrin** ne demek olduğunu bilmemiz gerekir.

Rabbimiz sevdiğimiz şeyleri infak etmemizi emrederek âdeti kulluk yolculuğumuzda ayağımıza takılacak tuzaklardan nasıl korunacağımızı ve hedefe, birre ulaşmanın yolunu göstermiştir.

1. 3/Âl-i İmrân, 92
2. 3/Âl-i İmrân, 193
3. 83/Mutaffifin, 22-26

Rabbimiz kendi rızası için infak ettiklerimizi ve birre ulaşabilmek için vazgeçtiklerimizi muhakkak ki bilir. Bu bilgisinin/ilminin tecellisi ise infak ettiklerimizin karşılığını 700 katı kadar vermek ve infak ettiğimizin yerini daha güzeli ve hayırlısıyla doldurmak olacaktır.

Birr kelimesi lugatta, geniş kara parçası, denizin zıddı anlamına gelen بَرٍّ kelimesinden türemiştir. Bu manadan yola çıkarak **birr** kelimesine “hayır işleme konusunda geniş olmak, çok fazla iyilik” anlamı verilmiştir.⁴ Kelimenin lugavi anlamına göre bir kimsenin geniş hayırlara ulaşabilmesi için yapması gereken, sevdiği şeylerden infak etmesidir diyebiliriz.

Birr kelimesinin şer’i ıstılahta tam olarak ne anlama geldiğini anlamak için ayetlerde ve hadislerde hangi kelimelerin **birr** kelimesinin eş anlamlısı olarak kullanıldığını bilmemiz gerekir.

“Ebû Zerr (ra) Resûlullah’a (sav) şöyle sordu: ‘Ey Allah’ın Resûlü, iman nedir?’

Resûlullah (sav) şu ayeti okudu:

‘İyilik/Birr, yüzünüzü doğu ya da batı cihetine dönmek değildir. (Gerçek anlamda) **iyilik/birr**, Allah’a, Ahiret Günü’ne, meleklerle, Kitab’a ve nebilere inananların; sevmesine rağmen malı, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, dilenenlere ve kölelere verenlerin; namazı kılıp, zekâtı verenlerin; söz verdiklerinde sözlerine bağlı kalanların, fakirlik, hastalık ve savaş zamanında sabredenlerin yaptığıdır. İşte bunlar sadık olanlardır. Bunlar takva sahiplerinin ta kendileridir.’⁵

Ebû Zerr (ra) aynı soruyu bir daha sordu ve Resûlullah (sav) yine aynı ayeti okudu ve şöyle buyurdu: ‘İman üzere olduğunda, bir iyilik yaptığında kalbinden severek yaparsın. Bir kötülük yaptığında ise bu yaptığından kalbinden nefret edersin.’⁶

Ebû Zerr’in (ra) sorusu üzerine Resûlullah (sav) imanı **birr** ile tanımlamıştır. Resûlullah’ın (sav) ayeti bu şekilde tefsir etmesi bize **birr** kavramının lugat anlamından çok daha geniş bir anlama geldiğini göstermektedir.

Bununla birlikte sahabenin bir kavramı nasıl anladığı ve onunla nasıl amel ettiği de bizim için çok önemlidir. Çünkü onlar ayetlerin inzaline şahit oldukları gibi

Kur’ân’ın açıklaması olan sünnete de en yakından şahit olan insanlardı.

Enes’ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

“Ebû Talha (ra) Medine’de Ensâr arasında en fazla hürmalığa sahip kişiydi. Ve onun en sevdiği malı da Beyrahâ isimli bahçesiydi. Bu bahçe mescide yakındı ve Resûlullah (sav) bu bahçeye gelir, onun tatlı suyundan içerdi.

‘Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe birr/iyilik (mertebe-sine) ulaşamazsınız.’ ayeti nazil olunca Resûlullah’a (sav) gelip şöyle dedi: ‘Ey Allah’ın Resûlü! Allah (cc), ‘Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe birr/iyilik (mertebe-sine) ulaşamazsınız.’ buyuruyor. Benim en sevdiğim malım Beyrahâ’dır. O, Allah (cc) yolunda sadakadır! Onun **hayrını/birrini** diliyor ve Allah (cc) katında benim için saklanmasını temenni ediyorum. Ey Allah’ın Resûlü! Allah’ın (cc) sana gösterdiği yerlerde bu bahçemi harca.’

Bunun üzerine Resûlullah (sav), ‘Vay be! Bu mal kâr getiren bir maldır, kâr getiren bir maldır! Ey Ebû Talha, söylediğini işittim ve bu malı akrabalarının arasında paylaştırmamı uygun gördüm.’ buyurdu. Ebû Talha (ra), ‘Öyle yapacağım, ey Allah’ın (cc) Resûlü!’ dedi ve akrabaları ile amca oğulları arasında paylaştırdı.’⁷

Bu ayet nazil olduğunda başka sahabilerin sevdikleri atlarından, cariyelerinden ve kendilerine sevimli gelen mallarından infakta bulunduklarına dair birçok nakil söz konusudur. Sahabenin bu tutumuna baktığımızda onların **birr** derecesini elde etmeye çalışan ve hayırda yarışan kullar olduklarını görüyoruz.

İnfakla ilgili, Rabbimizin (cc) birçok emri vardır. Bu emirlere baktığımızda rızık olarak verilen mallardan,⁸ bu mallarımızdan ihtiyacımız dışında olanlardan⁹ ve mallarımızın temiz olanlarından¹⁰ infak etmemizin gerekli olduğunu görüyoruz. Okuduğumuz bu ayette ise özel olarak geniş olan hayra/iyiliğe/cennete ulaşabilme-miz için özellikle sevdiğimiz şeylerden infak etmemiz gerektiğini görüyoruz. Bu konu üzerinde durmakta fayda var. Çünkü buradaki kayıt, belirli bir hedef için şart koşulmuştur.

İnsanın sevdiği, gönlünün meylettiği, gözünün düştüğü şeyler, kulluk mücadelesinde en fazla engel olan şeylerdendir. Bir kulun kalbinde Allah’ın (cc) sevgisi ve O’na olan kulluğunun önüne koyduğu şeyler varsa hakıyla bir kulluk mücadelesine girmesi mümkün değildir. Ebû Hureyre’nin (ra) Resûlullah’tan (sav) aktardığı şu hadis incelediğimizde ne demek istediğimiz daha iyi anlaşılacaktır:

4. El-Mufredât, s. 114, b-r-r maddesi

5. 2/Bakara, 177

6. Tefsiru İbni Ebi Hâtim, 1539; El-Mustedrek, 3077

7. Buhari, 1461; Müslim, 998; Mevsûatu’t Tefsiri’l Me’sûr, 5/354, 13667 No.lu rivayet

8. 2/Bakara 3

9. 2/Bakara 219

10. 2/Bakara 267

“Peygamberlerden biri savaşa çıkacağı zaman kavmine şöyle dedi: ‘Aranızda yeni evlenen ve eşiyle henüz birlikte olmamış bir kişi varsa benimle gelsin. Bina yapıp henüz çatısı atılmamış inşaatı olan da gelsin. Gebe koyun veya develer satın alıp doğurmalarını bekleyeniniz varsa o da gelsin.’ Sonra savaşa çıktı ve ikinci namazı sırasında veya buna yakın bir zamanda (fethedeceği) beldeye yaklaştı. Güneş’e, ‘Sen bir memursun, ancak ben de bir memurum.’ dedi ve Allah’a yönelerek, ‘Ey Rabbim! Şu Güneş’i bize durdur.’ diye dua etti. Güneş, o yerlerin fethini Allah müyesser kılincaya kadar durduruldu.”¹¹

Kıssası anlatılan Peygamber’in bazı rivayetlerde gençliğinde Mûsâ’nın (as) hizmetini gören Yûşa’ ibni Nûn (as) olduğu geçmektedir.¹² Gönlü bir yerlerde kalmış, akıllı bir şeylere takılmış kişilerin kendisiyle yola çıkarmasını istemiştir. Çünkü bu tür durumlar bir kimsenin çıktığı yolculukta kendisine fitne olacak, ayağının takılıp düşmesine neden olacak şeylerdir. Bundan dolayı olsa gerek **Rabbimiz (cc) sevdiğimiz şeyleri infak etmemizi emrederek âdeta kulluk yolculuğumuzda ayağımıza takılacak tuzaklardan nasıl korunacağımızı ve hedefe, birre ulaşmanın yolunu göstermiştir.**

En tabii ve fitri bir sevgi bağı olan eş, evlat sevgisi dahi kişi için bir fitne, yani yarı yolda kalmasına neden olabilecek bir engel olarak zikredilmiştir:

“Ey iman edenler! Şüphesiz ki (sizi Allah’a ve Resûl’üne hicret etmekten alıkoyan) kadınlarınız ve çocuklarınız, sizin için birer düşmandır. Onlardan sakının. (Ancak) affeder, hoş görür ve bağışlarsanız şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm’dir. Mallarınız ve evlatlarınız ancak birer fitnedir. Allah ise katında en büyük mükâfat olandır.”¹³

Ayrıca Kur’ân’da Allah’ın (cc) ve Resûl’ünün (sav) emrine icabet edemeyenlerin, yolun başında dökülenlerin mazeretlerine baktığımızda mallarının ve ailelerinin kendilerine ayak bağı olduklarını görüyoruz:

“Bedevilerden geride bırakılanlar sana diyecek ki: ‘Mallarımız ve ailelerimiz bizi meşgul etti. (Savaşa çıkmamıza engel oldu.) Bizim için bağışlanma dile.’ Kalplerinde olmayan şeyi dilleri ile söylerler. De ki: ‘Allah sizin için bir kötülük dilese ya da size bir fayda takdir etse, Allah’a karşı sizi kim koruyabilir? (Hayır, öyle değil!) Bilakis Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.’ ”¹⁴

Ne infak etmişseniz kesinlikle Allah onu bilir.

Rabbimiz kendi rızası için infak ettiklerimizi ve birre ulaşabilmek için vazgeçtiklerimizi muhakkak ki bilir. Bu bilgisinin/ilminin tecellisi ise infak ettiklerimizin karşılığını 700 katı kadar vermek ve infak ettiğimizin

yerini daha güzeli ve hayırlısıyla doldurmak olacaktır. Çünkü O (cc) rızık verenlerin en hayırlısıdır;

“De ki: ‘Şüphesiz ki Rabbim, kullarından dilediğine rızık genişletir, (dilediğine) daraltır. Her ne infak ederseniz (Allah,) yerine başkasını koyar. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.’ ”¹⁵

Selam ve dua ile...

11. Buhari, 3124; Müslim, 1747

12. bk. Ahmed, 8315

13. 64/Teğabûn, 14-15

14. 48/Fetih, 11

15. 34/Sebe, 39

SÜNNET ÜZERİNE

Enes DOĞAN

MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,
Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Muksirûn sahabilerin çok hadis rivayet etme nedenlerini işlemeye devam ediyoruz. Geçen sayılarımızda Âişe Annemizin (r.anha) çok hadis rivayet etme nedenlerinden bazılarını zikrettik. Bu sayımızda kaldığımız yerden devam ediyoruz, inşallah.

4. Âişe Annemizin (r.anha) rivayetleri neden çoktur?

d. Sahabenin hadis bilgisi ya direkt Allah Resûl'üne (sav) ya da başka bir sahibinin aracılık edip aktarmasına dayanır. Sahabenin sünnet bilgisinde birbirlerine aktararak öğrendikleri miktar daha fazladır. İşte bundan dolayı bir hadisin rivayetinde birçok sahabi ortaklık yapabilmektedir.

Ancak -birçok sahabiden farklı olarak- Âişe Annemiz (r.anha) rivayet ettiği hadislerin büyük çoğunluğunu direkt Allah Resûl'ünden (sav) almıştır. Bu nedenle de pek çok kişinin bilmediği nadir sünnet ondan aktarılmış ve sünnet bilgisine çokça başvurulmuştur.

Bunun yanında Âişe Annemiz az da olsa başka sahabelerden de rivayette bulunmuştur: Babası Ebû Bekir, Ömer ibni Hattâb, Sa'd ibni Ebî Vakkâs, Useyd ibni Hudayr, Fâtıma Annemiz, Hamza binti Amr, Cudâme binti Vehb (r.anhum) gibi.¹

Genel olarak hadisleri doğrudan doğruya Allah Resûl'ünden (sav) alması, hadiste ana mercilerden olmasını; Sünnete dair geniş bilgisi de hadis rivayetinin fazla olmasını sağlamıştır.

Sahabeden Mahmûd ibni Lebîd'in (ra) sözünü tekrar hatırlayalım:

“Resûlullah'ın (sav) eşleri Resûlullah'ın (sav) hadislerini çokça ezberlerdi. Ama bu konuda Ummu Seleme ve Âişe'nin (r.anhuma) bir benzeri yoktu. Âişe (r.anha) vefat edene dek Ömer ve Osmân (r.anhuma) zamanında fetva verirdi. Peygamber'den (sav) sonra Resûlullah'ın ashâbının büyüklerinden Ömer ve Osmân, ona birilerini gönderir ve ona sünnetleri sorarlardı.”²

e. Rivayetlerinin çok olmasında Âişe Annemizin yaşam süresinin de etkisi vardır. Âişe Annemiz H 58'de vefat etmiştir. Yani, Allah Resûl'ünden (sav) sonra kırk yedi sene kadar

Âişe Annemizin mescide yakın bir odada oturması; hutbelere, ilmî derslere, müzakerelere, dinlerini öğrenmek için gelen heyet ve bireylerle konuşulanlara kulak misafiri olması demektir.

1. bk. El-İsâbe fî Temyizi's Sahâbe, 8/234; Tehzibu'l Kemâl, 35/227

2. Et-Tabakât, İbn Sa'd, 2/375

yaşamıştır. Yaşam süresinin uzunluğu hem başkalarına ondan hadis öğrenebilme hem de ona rivayette bulunma fırsatı sağlamıştır. Böylece rivayet sayısı fazla olmuştur.

f. Daha önce de aktardığımız gibi sahabenin ikamet ettiği bölge, rivayetlerinin sayısını etkilemiştir. İlim merkezi ve insanların çokça uğradığı şehirlere yerleşen sahabelerin rivayetleri böyle olmayanlara göre daha fazla olmuştur.

Âişe Annemiz Medine’de yaşamıştır. Allah Resûlû (sav) vefat ettikten sonra da sıkça yaptığı hac yolculukları ve siyasi nedenlerle şehir dışında bulunması haricinde Medine’de kalmaya devam etmiş ve orada vefat etmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi o devirde Medine ve Mekke hem bir ilim merkezi hem de hac mevsimlerinde insanların uğrak yeridir.

Burada dikkat çeken bir diğer nokta, Âişe Annemizin (r.anha) kaldığı odanın mescidin bitişiğinde, Allah Resûlû’nun (sav) namaz kıldırıldığı ve sohbet verdiği yerin hemen yanında olmasıydı.³ Ayrıca Âişe Annemizin odasında mescide açılan bir kapı da bulunmaktaydı.⁴ Şu rivayetler Âişe Annemizin mescide ne kadar yakın bir yerde kaldığını göstermektedir:

Âişe Annemizden (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

“Allah Resûlû (sav) benim odamda namaz kıldırıldı. İnsanlar da odanın dışından ona tabi oluyor ve onunla birlikte namaz kılıyordu.”⁵

“Allah Resûlû (sav) itikafa girdiği zaman başını (mescidden) bana uzatırdı, ben de onun saçlarını tarardım.”⁶

“Bir gün Allah Resûlû’nun (sav) odanın kapısının önüne geldiğini gördüm. O esnada Habeşliler Mescid-i Nebavi’de oynuyorlardı. Bu sırada Allah Resûlû (sav) oyunlarını izlemem için ridasıyla beni perdeliyordu.”⁷

Hem Allah Resûlû (sav) hayattayken hem de vefat ettikten sonra mescid, ilmî faaliyetlerin sürdüğü bir mekândı. Âişe Annemizin (r.anha) mescide yakın bir odada oturması; hutbelere, ilmî derslere, müzakerelere, dinlerini öğrenmek için gelen heyet ve bireylerle konuşulanlara kulak misafiri olması demektir. Odasından mescidin içindeki Habeşlilerin oyunlarını takip etme imkânına sahip olduğu gibi ilmî faaliyetlere de odasından iştirak edebilmekteydi... İlme merakı ve hırsıyla beraber düşündüğümüzde bu durum Âişe Annemizin sünnet bilgisini arttırmıştı.

Ayrıca mescid gün içinde insanların sıkça uğradığı yerlerden biridir. Günde beş defa geline bir yer olarak düşündüğümüzde Âişe Annemizden (r.anha) hadis öğrenme fırsatı gayet geniştir, zor değildir. Zira Âişe Annemizden hadis öğrenmek için mescide geldikten sonra başka bir yolculuk daha yapmaya ihtiyaç yoktur.

“Peygamber’den sonra onun evi, kadın erkek, büyük küçük birçok kimsenin huzuruna gelip kendisini dinlediği, varsa sorusunu sorup cevabını aldığı bir ilim ve irfan ocağı oldu. Ashaptan bazılarının vefat etmiş olması, birçoğunun da fetihler sebebiyle muhtelif bölgelere gitmesi sonucunda Medine’de çok az sahâbî kalmıştı. Âişe’nin varlığı sayesinde, ‘Peygamber şehri Medine’ ilim merkezi olmaya devam etti. Bu şehirde onun yıllarca süren eğitim ve öğretim faaliyetleri sonunda, İslâm ilimlerinin temellerinin atılması ve ilmî hareketin gelişmesi yanında, hadis ve fıkıh sahalarında Medine ekolü teşekkül etti. Âişe, yalnızca sıfahî sorularla değil aynı zamanda muhtelif şehir ve bölgelerde yaşayan müslümanların mektupla sordukları sorulara da cevaplar vermiştir. Böylece hadislerin ve bazı fikhî meselelerin yazılmasına da öncülük etmiş oldu. Diğer taraftan 23 (644) yılından vefatına kadar her yıl hac için Mekke’ye gittiğinde, muhtelif yerlerden gelenlerin kendisini çadırında ziyaret etmelerine ve soru sormalarına izin verdi.”⁸

Sonuç olarak, Âişe Annemizin (r.anha) hem Medine’de yaşamış olması hem de mescide yakın oturması kendisinden çokça hadis rivayet edilmesini sağlamıştır.

g. Hem sahabeden hem de tabiinden birçok kişi Âişe Annemizden hadis almış, sonraki nesillere aktarmıştır. Âişe Annemizden hadis alanlar arasında onun gibi mukşiründen olan sahabeler de vardır.⁹ Âişe Annemizden (r.anha) sadece Medine halkı değil, Mekke, Basra, Kufe, Şam ve başka memleketlerden de hadis talep edenler olmuştur.¹⁰

Tabiinden Kabîsa ibni Zueyb (rh) şöyle der:

“Âişe insanların en ilim sahibi olanıydı. Sahabenin büyükleri/ileri gelenleri ona soru sorardı.”¹¹

Muslim El-Hemedânî şöyle der:

“Mesrûk’a ‘Âişe, ferâiz’i (İslam miras hukukunu) iyi biliyor muydu?’ diye soruldu. O, ‘Nefsim elinde olana yemin olsun ki evet. Ben Muhammed’in (sav) ashâbından yaşlı başlı olanlarının dahi ona feraize dair soru sorduklarını gördüm.’ dedi.”¹²

Sahabeden Ebû Mûsâ El-Eş’arî’den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

“Biz Nebî’nin (sav) ashâbı olarak hangi hadis konusunda bir sorunumuz olmuş ve onu Âişe’ye sormuş isek o konuda Âişe’den bir bilgi edinmişizdir.”¹³

“Ebû Hüreyre, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbas, Ebû Mûsâ el-Eş’arî gibi bazı sahâbîler başta olmak üzere Âişe’den hadis nakledenlerin sayısı 200’den fazladır. Bunlar arasında, kız kardeşi Esmâ’nın oğulları Abdullah b. Zübeyr ile Urve b. Zübeyr, kardeşi Muhammed’in oğulları Abdullah ile Kâsım, tâbiîn neslinin ileri gelenlerinden Saîd b. Müseyyeb, Süleyman b. Yesâr, Şa’bî, Atâ

3. bk. Hz. Âişe’nin Hayatı, Şahsiyeti ve Hz. Peygamber Sonrası İslâm Tarihindeki Rolü, Recep Erkocaaslan, s. 130

4. Et-Tabakât, İbn Sa’d, 10/62

5. Ebu Davud, 1126; Ahmed, 24016

6. Buhari, 2029; Müslim, 297

7. Buhari, 5236

8. TDV İslam Ansiklopedisi, 2/204

9. Kendisinden hadis aktaranların listesi için bk. El-İsâbe, 8/235; Tehzibu’l Kemâl, 35/228 -233; Hz. Âişe’nin Ravileri ve Rivayet Metodu, Zeynep Genç

10. bk. Mine’n Nebî ile’l Buhârî, s. 135

11. Et-Tabakât, İbn Sa’d, 2/374

12. Darimi, 2901; Hakim, Müstedrek, 6736

13. Tirmizi, 3883

b. Ebû Rebâh, Mucâhid, İbn Sîrîn, Mesrûk zikredilebilir. Kadınlardan da kardeşi Abdurrahman'ın kızları Hafsa ve Esmâ ile Âişe bint Talha, Hasan-ı Basrî'nin annesi Hayre ve ondan nakledilen hadisleri en iyi bilen Amre bint Abdurrahman sayılabilir.”¹⁴

Âişe Annemizin ravileri arasında akrabalarından birçok kişinin yer alması dikkat çekicidir. Âişe Annemizden, yaklaşık kırk kadar aile ferдинin hadis rivayet ettiği tespit edilmiştir.¹⁵ “Aile isnadlarının” hadislerin korunmasında, yaygınlaşmasında ve sonraki nesillere aktarılmasında büyük katkısı vardır. Çünkü;

– “Aile dışındaki râvilerin, hadis dinlemek istediği sahâbilerin yanına girebilmek için uygun bir vakitte izin alması ya da sahâbilerin hadis rivâyet edebileceği bir mekana gitmesi, yani fiziki yakınlığı oluşturmaları gerekirken,¹⁶ aile fertleri için bu büyük zorluk söz konusu değildir. Ayrıca bu şahıslar, ailesindeki sahâbilerle evde, şehirde ya da yolculuk esnasında sürekli birlikte bulunma imkanına sahip olmuşlardır. İlk dönemde hadislerin rivâyet edilmesine bu açıdan bakıldığında önde gelen bir sahâbînin aile ferdi olan ilme meraklı bireylerinin diğerlerine göre daha şanslı olduğu anlaşılmaktadır.”¹⁷

– Sahabe çocukları babalarının veya büyüklerinin hadislerini sonraki nesle aktararak devamını sağlama arzuna sahiplerdi ve bundan şeref duyuyorlardı.¹⁸

“Resûlullah'ın (sav) hanımları arasında en çok hadis rivâyet eden Aişe'nin rivâyetleri ve ilmi de genel olarak, aile isnadlarıyla topluma aktarılmıştır. Nitekim, Süfyân b. Uyeyne'den nakledilen 'Aişe'nin hadislerini en iyi bilen şahıslar, Kâsım b. Muhammed b. Ebû Bekir, Amre bnt. Abdurrahman ve Urve b. Zübeyr'dir' sözü de buna işaret etmektedir.¹⁹ Zira her üç şahıs da Aişe'nin ailesine mensuptur ve çoğunlukla aynı mekânı paylaşmışlardır.”²⁰

j. Öğrenme hırısı ve soru sorması

“Onun rivayetleri içerisinde sorduğu soru ve aldığı cevaplara dayananların çokluğu da dikkat çekmektedir. Onun tekrarsız rivayetlerinin otuzu, sorulan soru ve alınan cevaplardan müteşekkildir. Allah Resûlü'nün (sav) sağlığında, Kur'ân'da geçen bir ifadeyi anlamazsa hemen sorardı. Onun söylediği sözü doğru anlamak için de uğraşır, emin olmadığında yine sorardı. Peygamberimizin bir sözünü, ayetlerden anladığına zıt görürse de sorardı. Kullandığı bir ifade anlayışına ters gözüktüğünde sorardı. Aklına takılan meselelerle ilgili de sorular sorardı. Peygamber'in davranış ve sözlerine karşı da duyarlı ve sorgulayıcıydı. Allah Resûlü (sav) bir duayı çoğaltırsa çoğaltma nedenini, ettiği duanın sebebini, değişen hâllerinin neden kaynaklandığını öğrenmeye

çalışırdı. Sorduğu hiçbir soru cevapsız kalmaz, sormasından dolayı ayıplanmazdı. Böylelikle tüm Müslimler için kıymetli bilgilerin açıklanmasını sağlardı.”²¹

Birkaç örnek verelim:²²

İbni Ebî Muleyke'den (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

“Nebî'nin eşi Âişe (r.anha) bir şey duyduğunda ve onu anlamadığında mutlaka döner, onu anlayana kadar sorardı. Nebi (sav), ‘Hesaba çekilene azap edilir.’ buyurmuştu.

Âişe Annemiz (r.anha) şöyle dedi: ‘Ben, ‘Yüce Allah şöyle buyurmuyor mu? ‘O, kolay olan bir soruyla hesaba çekilecektir.’²³’ diye sordum.’

Bunun üzerine Nebi (sav) şöyle cevap verdi: ‘Bu, yalnızca arzıdır. Kim ince hesaba çekilirse helak olur.’”²⁴

Âişe'den (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

“Bir adam Allah Resûlü'nün (sav) huzuruna girmek için izin istemişti.

Allah Resûlü (sav) onu görünce, ‘Bu, aşiretin ne kötü kardeşidir, ne kötü oğludur.’ buyurdu. Adam gelip oturunca da Peygamber (sav) ona güler yüz gösterdi ve ona yumuşak sözler söyleyip rahatlatı.

Adam ayrılıp gidince Âişe ona, ‘Ey Allah'ın Rasûlü! sen o adamı görünce onun için şunları şunları söyledin. Daha sonra ise onu güler yüzle karşıladın ve yumuşak sözler söyledin.’ dedi.

Buna karşılık Resûlullah (sav), ‘Ey Âişe, sen benim ne zamandan beri çirkin davrandığımı biliyorsun? Şüphesiz Kıyamet Günü'nde, Allah nezdinde konumu insanlar arasında en kötü olan kişi, başkalarının, şerrinden korunmak için kendisini terk ettiği kimsedir.’ buyurdu.”²⁵

Son olarak sahabe ve tabiinden iki şahitlik aktaralım ve zihnen kirli bazı taifelerin aksine o dönemde Âişe Annemize (r.anha) yönelik itimadı gözlemleyelim:

Sahabeden Abdullah ibni Zübeyr (ra) Âişe Annemizden hadis aktardığında şöyle derdi:

“Allah'a yemin olsun ki Âişe (r.anha) Allah Resûlü (sav) hakkında asla yalan söylemez.”²⁶

Tabiinin önde gelenlerinden Mesrûk ibni Ecda' (rh) Âişe Annemizden bir hadis aktardığında şöyle derdi:

“Sıddıka bint Sıddık, Allah'ın sevgilisinin sevgilisi, Allah'ın suçsuzluğunu ilan ettiği (Âişe) bana şöyle rivayet etti...”²⁷

Gelecek sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

14. TDV İslam Ansiklopedisi, 2/204

15. bk. Hadis Rivâyetinde Aile İsnadları, Bekir Kuzudişli, s. 9

16. Örneğin, Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf'ın, bir keresinde Ebû Saîd el-Hudrî'ye “Hurma bahçesine kadar gelir misin?” dediği, yani uygun bir yer bulduktan sonra hadis rivâyet edebildiği görülmektedir. (Buhârî, Ezân, 135; İbn Kesir, Câmiü'l-mesânid, XXXIII, 55)

17. Hadis Rivâyetinde Aile İsnadları, Bekir Kuzudişli, s. 131

18. Hadis Rivâyetinde Aile İsnadları, Bekir Kuzudişli, s. 145

19. İbn Ebû Hâtim, a.g.e., I, 45; Mizzâ, a.g.e. XXIII, 432

20. Hadis Rivâyetinde Aile İsnadları, Bekir Kuzudişli, s. 140-141

21. bk. Öğrenen-Öğreten-Uzmanlaşan Model Şahsiyet: Aişe Validemiz, Sehal Deniz Kotan, Müminlerin Annesi Hz. Aişe, Uluslararası Sempozyum Bildirileri, s. 179-180 (Özetlenerek alıntılanmıştır.)

22. Başka örnekler için bk. Ahmed, 24054, 24065, 24069, 24178, 24200

23. 84/İnşikâk, 8

24. Buhari, 103; Muslim, 2876

25. Buhari, 6032; Müslim, 2591

26. Et-Tabakât, İbn Saîd, 10/69

27. Et-Tabakât, İbn Saîd, 10/66

NASIL HAYÂLİ OLABİLİRİZ?

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Aziz Kardeşim,

Rabbim sana merhamet etsin ve seni hayâ ehlinde kılın.

Hayâ gibi ahlak güzelliği kimine doğuştan verilmiş kimi ise sonradan çabayla elde etmiştir. Umarım sen de doğuştan hayâlî olanlardanansındır. O zaman Rabbine (cc) ne kadar şükretsen azdır. Çünkü hayrın en büyüğüyle şereflenmişsin.

Hayâ ahlakı doğuştan değilse kazanmak için çaba sarf etmelisin. Peki, hayâ ahlakını nasıl kazanabilirsin? Bu yazımızda tam da bunun üzerine muhabbetimizi devam ettireceğiz. Rabbimiz (cc) bizi de bu ahlak üzere kılın.

Hayâ ahlakını kazanmak adına şu maddeleri zikredebiliriz:

Rabbimizi İsim ve Sıfatlarıyla Tanımak

Umumen güzel ahlak sahibi olman, hususen de hayâ ahlakına ulaşman için Allah'ı (cc) tanıman gerekir. Hakeza kulluğu güzelleştiren, rıza makamına yükselten en değerli yol, hayatımızı Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarıyla süslemektir.

Çünkü hayatı ve bizleri var eden, hiçbirimizi başıboş bırakmayan Allah'tır. Rabbimiz (cc) isim ve sıfatlarıyla dünyaya tecelli etmekte ve bizlere kulluk ve ahlakta yol göstermektedir. O'nu tanıdıkça imanımız artar, ufkumuz genişler, ahlakımız ve kulluğumuz güzelleşir.

Nasıl mı? Buna dair birkaç örnek verelim:

Örneğin Rabbimizin El-Âlim ismini ve sıfatını bilen bir kişi ilmiyle büyüklenmekten, kendisini ilgilendirmeyen meselelerin peşine düşmekten, bilgisizce amel etmekten ve konuşmaktan, sinelerde kötü düşünceler beslemekten, toplum içerisinde gizli gizli iş yapmaktan, sevmediği insanlara iftira etmekten hayâ eder. Bilir ki Allah (cc) her hâlimizi El-Âlim isim ve sıfatıyla bilmektedir.

Rabbimizin El-Basîr ismini ve sıfatını bilen bir kişi, gözünü harama bakmaktan, elini hırsızlığa uzatmaktan, düşmanlık ve savaşta haddi aşmaktan, olmadığı gibi görünmekten, ticarete bozuk malı satmaktan hayâ eder. Bilir ki Allah (cc) her hâlimizi El-Basîr sıfatıyla görmektedir.

Rabbimizin El-Hâkim ismini ve sıfatını bilen bir kişi, insanların sınırlarını ve haklarını çiğnemekten, haram ve helal

Hayâ ile iman arasında önemli bir bağ vardır. İmanı kuvvetli olan kişi takvaya daha yakındır. Sözlerine, bakışlarına, düşüncelerine ve amellerine dikkat eder. Dikenli bir yoldaymış gibi dikkatli yaşar, Allah korkusuyla hayatını donatır. Hayâ dediğimiz şey, tam da budur aslında. Hayâ da imanın bir şubesi olduğu için varlığıyla imanı desteklemektedir. Öyleyse iman için hayâ, hayâ için de iman elzemdır.

Öyle bir toplum içerisinde yaşıyorsun ki hayâsızlık bataklığında yüzmekteler. Bu bataklığın adını medeniyet(!) koydular ve onu terk etmiyorlar. Nesilden nesile miras olarak bırakıyorlar. Hayâyı ise ayaklar altına aldılar, adına da çağ dışılık dediler. Anlayacağın, hayâsız olanlar çoğunlukta, hayâlî olanlar ise azınlıktadır. Bu konuda azimli ve çabalı olmalısın. Rabbimizden dua ile yardım istemeyi ihmal etmemelisin. O, takdir ederse zor olanlar kolaylaşır, imkânsızlar var olur.

yetkisini insana vermekten, insanlara zulmetmekten, hayâtın yazıldığı ve açığa çıkacağı Hesap Günü'ne, ahirete karşı gafil olmaktan hayâ eder. Bilir ki El-Hâkim sıfatıyla dünyanın da Din Günü'nün de hâkimi, çabucak hesap göreni Allah'tır (cc).

İşte kul bu şekilde Rabbini tanıdıkça, imanı artar, ufku genişler, ahlaki ve kulluğu güzelleşir. Aksi durumda ise insanın kalbi ölür.

Dili Kötü Kelamdan Muhafaza Etmek

Kardeşim, sen de çoğu zaman müşahade etmişsin ki dilin imanımıza, ahlakımıza, kısacası hayatımızın her noktasına etkisi büyüktür. Bu nedenle İslam, gerek Kur'ân'da gerek Sünnette dilin üzerinde çok durmuş ve Müslimlere bu konuda ikazda bulunmuştur.

Rabbimiz (cc) sözün en güzelini söylememizi ve sözün en güzeline uymamızı emretmiştir.

"Onlar sözü işitip en güzeline uyarlar. Bunlar, Allah'ın hidayet ettikleridir. Bunlar, akıl sahiplerinin ta kendileridir."¹

"Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanan ya hayır söylesin ya da sussun."²

Konuşulan sözün de işitilen sözün de güzel olması istendi. Çünkü dil, doğru kullanıldığında insanın hem kendisinin hem de başkasının hidayetine vesile olan etkin organlardandır. Güzel konuştuğunda hayra, kötü konuştuğunda şerre sürüklemektedir. Bundandır ki tüm organlar da bu konuda dili uyarmışlardır:

"İnsan sabahlayınca, tüm organları dile başvurur ve (âdeti ona) şöyle derler: 'Bizim haklarımızı korumakta Allah'tan kork. Biz ancak senin söyleyeceklerinle ceza görürüz. Biz, sana bağlıyız. Eğer sen doğru olursan, biz

de doğru oluruz. Eğer sen eğrilir, yoldan çıkarsan biz de sana uyar, senin gibi oluruz.'"³

İçinde bulunduğumuz toplumun giderek hayâsızlaşması, söyledikleri ve kullandıkları üslupla yakından ilgilidir. İnsanları güldürmek için hazırlanan TV ve sosyal medya içerikleri müstehcen, küfür, hakaret, lanet gibi hayâsızca konuşmalarla yönetilmektedir. Bu tuzağın yansımalarını genç yetişkin, çocuk yaşlı demeden tüm toplumun dilinde ve amellerinde görebiliyoruz.

Namusa sövülen bir toplumda zina normalleşir. Hırsızlığın espri hâline getirildiği toplumda çalmak normalleşir. İnsanın şahsına hakaret ve küfürlü espri yapılan yerde onursuzluk/shahsiyetsizlik artar. Sonuç olarak hayâsız bir toplum oluşur. Müslim, sözün en güzelini söyler ve dinler. Ve bu şekilde hayâ ahlakını koruma altında tutar.

İmanın Güçlü Olması

Allah Resûlü (sav) hayâyı, imanın şubelerinden saymıştır.

"İman yetmiş küsur şubedir, en üstte 'Allah'tan başka ilâh yoktur.' sözünü kabul etmek ve en altta insanlara sıkıntı veren bir nesneyi yoldan çekmek/kaldırmak bulunmaktadır. Hayâ da imanın bir parçasıdır."⁴

Hayâ ile iman arasında önemli bir bağ vardır. İmanı kuvvetli olan kişi takvaya daha yakındır. Sözlerine, bakışlarına, düşüncelerine ve amellerine dikkat eder. Dikenli bir yoldaymış gibi dikkatli yaşar, Allah korkusuyla hayatını donatır. Hayâ dediğimiz şey, tam da budur aslında. Hayâ da imanın bir şubesi olduğu için varlığıyla imanı desteklemektedir. Öyleyse iman için hayâ, hayâ için de iman elzemdir.

Bu nedenle imanı güçlendirme çabası içerisinde olmamız gerekir. Ki bu da salih amelleri çoğaltmak, maksiyetleri azaltmakla mümkündür.

Gözü Haramlardan Korumak

Rabbimizin (cc) verdiği göz nimeti dikkatli kullanıldığında hayâyı, kontrolsüz kullanıldığında ise hayâsızlığa kapı aralamaktadır. Bu nedenle mümin ve mümineler gözlerinin muhasebesini yapmalı, gözlerini haramlara karşı kapalı tutmalılardır.

"Mümin erkekler: 'Gözlerini (haramdan) kısımlarını ve iffetlerini korumalarını' söyle. Bu, onlar için en hayırlı/temiz olandır. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."⁵

"Mümin kadınlara da: 'Gözlerini (haramdan) kısımlarını ve iffetlerini muhafaza etmelerini' söyle. Kendiliğinden görünenler hariç süslerini açığa çıkarmasınlar. Başörtülerini yakalarının üzerine koysunlar (kafa, boyun ve göğüs kısmını örtecek şekilde). Kocalarından, babalarından, kayınbabalarından, çocuklarından, kocalarının (başkasından olma) çocuklarından, kardeşlerinden, erkek kardeşlerin

1. 39/Zümer, 18

2. Buhari, 6018; Müslim, 47

3. Tirmizi, 2407

4. Buhari, 9; Müslim, 35

5. 24/Nûr, 30

çocuklarından, kız kardeşlerin çocuklarından, kendi kadınlarından, sağ ellerinin sahip olduğu (köle ve cariyelerden), kadına (ihtiyaç ve arzusu olmayan) erkeklerden, kadınların avretini anlamayan çocuklardan başkasına süslerini göstermesinler. Gizledikleri ziynetler anlaşılın/bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Hep beraber topluca Allah'a tevbe edin ki, kurtuluşa eresiniz ey müminler!"⁶

Gözü, kötü fiiller ve görsellerden sakındırmamak, o fiili kişinin hayatında basitleştirir, hatta zamanla meşru hâle getirir. Ki bu da aslında günahı küçük görmektir.

Enes ibni Malik (ra) şöyle demiştir:

"Siz (genel olarak bu zamandaki insanlar) öyle bazı (kötü) işler yapıyorsunuz ki onlar sizin gözünüzde kıldan daha incedir (daha küçüktür). Oysa biz, Peygamber döneminde onları helak edici (büyük günahlardan) sayardık."⁷

Gördüklerimiz hayallerimizi, hayallerimiz ise amellerimizi belirlemektedir. Ne gördüğümüze, neye baktığımıza dikkat etmeliyiz. Ki bu da hayâyı besleyen en önemli ilkedir.

Vakurlu/Şahsiyetli İnsanlarla Dost Olmak

Kardeşim, sana bir kardeş nasihati yapayım. Her önüne gelenle arkadaş olma. Kardeşini seçerken Müslim olması, ahlaklı olması, sadık ve vefalı olması gibi ilkelerin olsun. Neden mi? Çünkü arkadaşının senin üzerinde etkisi var. Hayâlî olman ve olmamanı belirleyecek olan da arkadaşındır. "Bana arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim." sözü de bu yönüyle çok anlamlıdır.

Allah Resûlü (sav), ümmetini arkadaşlık konusunda uyarmış ve bizlere yol göstermiştir.

"İyi ve kötü arkadaşın misali, güzel koku satanla körük çekenin hâline benzer. Misk satan ya sana güzel kokusundan bir miktar hediye eder ya sen satın alırsın ya da onunla beraber olduğun sürece güzel koku koklamış olursun. Körük çeken kimse ise ya elbiseni yakar ya da körüğün kötü kokusundan rahatsız olursun."⁸

"Kişi dostunun dini üzeredir. Öyleyse her biriniz, kiminle dostluk kuracağına dikkat etsin."⁹

Arkadaşımız salih, vakarlı, hayâlî olursa biz de bu ahlakla süsleneceğiz. En azından onun yanında ahlaklı olmayı başaracağız. Ancak kötü arkadaş ise bizleri de kendisi gibi yapacak ya da kötülüğü gözümüzde basitleştirecektir. Sonuç olarak arkadaşımız aynı zamanda ahlakımızı belirlemektedir.

Aziz Kardeşim,

Öyle bir toplum içerisinde yaşıyorsun ki hayâsızlık bataklığında yüzmekteler. Bu bataklığın adını medeniyet(!) koydular ve onu terk etmiyorlar. Nesilden nesile miras olarak bırakıyorlar. Hayâyı ise ayaklar altına aldılar, adına da çağ dışılık dediler. Anlayacağın, hayâsız olanlar çoğunlukta, hayâlî olanlar ise azınlıktır. Bu konuda azimli ve çabalı olmalısın. Rabbimizden (cc) dua ile yardım istemeyi ihmal etmemelisin. O (cc), takdir ederse zor olanlar kolaylaşır, imkânsızlar var olur.

Rabbim! Bizleri dilini, gözünü, kulağını hayırda kullanan, haramlara karşı muhafaza edenlerden kıl. Çevremizi salih, vakarlı insanlarla donat. Bizleri hayâlî olanlardan eyle.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşme ümidi ile...

6. 24/Nûr, 31

7. Buhari, 6492

8. Buhari, 2101; Müslim, 2628

9. Ebu Davud, 4833

KIRK HADİS ŞERHİ

Ömer AKDUMAN

İYİLİK MEDENİYETİ

Bu hadis, medeniyet kuran bir önderin, kurduğu medeniyete ilişkin ilkelerinden birini anlatıyor. Bu medeniyet iyilik medeniyeti. Öyle ki kötüyü ve kötülüğe savaş açmanın yanında, hataya düşebilecek müminler için yine bir iyilik kapısı aralıyor. Kötülüğün bile iyilik doğurduğu medeniyet diyelim, siz anlayın İslam medeniyetinin büyüklüğünü. Bu büyük iyilik medeniyetinin, İslam medeniyetinin mensubu olmaktan onur duyuyoruz.

Ebü Zerr ve Muâz ibni Cebel'den (r.anhuma) Nebi'nin (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Nerede olursan Allah'tan kork. Bir kötülük yaptığında arkasından onu giderecek bir iyilik yap. İnsanlara güzel ahlakla davran.”¹

Hadisin ilk cümlesini geçen yazımızda ele aldık. İkinci cümleden irdelemeye devam ediyoruz.

Her nerede olursa takvalı olması gereken insan mutlaka hata yapacak, bazı yerlerde Allah'a (cc) isyan edecektir. Bu durumda insan için bir çıkış yolu var mıdır? Ne yapması, eksikliğini nasıl telafi etmesi gerekir? Kötülüğü amel defterinden sildirmenin bir çaresi var mıdır? Günahların Allah'a (cc) giden yolda engeller olduğunu, insanı kulluk yolculuğunda ağırlaştırdığını, istikametten sapma noktasında bir tehlike olduğunu biliyoruz. Ayrıca günahların, küfrün postacıları olduğunu biliyoruz. Temizlenmemiş günahların, affa mazhar olmayan her kul için Allah (cc) nezdinde bir azaba dönüşebileceğinin de farkındayız. Bu bilgimiz ve farkındalığımız bizi iyi bir yere yöneltmeli: Günahlarımızı nasıl affettirebiliriz?

Hadisin ikinci cümlesinde, Peygamber (sav) aklımıza takılması muhtemel bu soruları yanıtlıyor.

Silip Temizleyen Allah

Allah'ı (cc) tanıyan her kul yanında açıktır ki O (cc) kullarını affetmek, onları temizlemek için birçok fırsatlar sunmuştur. Bu fırsatlara yapışan, bu imkânlardan istifade eden kul Allah'ın (cc) yanına, işlediği kötülüklerle gitmez, öncesinde arınmış olur. Zaten Yüce Allah'ın birçok ismi de bu anlamı içermiyor mu? El-Afuvv; kullarını çokça affeden. Et-Tevvâb; kullarının tevbelerini kabul eden ve insana tevbe etmeyi ilham eden. El-Ğafûr; günahlarla beraber gelecek maddi manevi zararlardan kulu koruyan... Burada kritik bir soru geliyor aklımıza: Affedip silmeyi, gizleyip saklamayı kulu için bu kadar isteyen bir Allah varken günahlarımızdan arınmak için bir çaba içerisine girmezsek bu, Allah'a (cc) karşı büyük bir nankörlük olmaz mı?

1. Tirmizi, 1987

Tevbeyle Yöneliş

Allah (cc) yanında affa mazhar olmanın birinci ve en önemli yolu tevbedir. Tevbe dönüştür; Allah'a (cc) isyandan, tekrar O'nun itaatine dönüş. Hatadan rücu etmek ve doğru olana yönelmektir. Elimizi kaldırıp, "Ya Rabb!" diyerek Allah'a (cc) hâlimizi arz etmek; O'nun affına, mağfiretine mazhar olmayı talep etmektir. Samimi bir pişmanlık ve bu hâlimizi Allah'a (cc) arz etmek, varsa günahla ifsad ettiğimizi ıslah etmektir. İşte bu kadar kolaydır tevbe.

"Her kim bir kötülük yapar yahut nefesine zulmeder, sonra Allah'tan bağışlanma dilerse Allah'ı (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akibetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli) Rahîm olarak bulacaktır."²

Tevbenin samimi bir pişmanlık ve Allah'a (cc) rücu olması biz kullar için inkâr edilemez bir ikramdır. Bunu söylememizin hususi bir nedeni var. Bir dönem İsrâilî-ğullarının isyanları nedeniyle onlara yazılan tevbe çok zordu, kendilerini veya birbirlerini öldürmeleri istendi onlardan. Eski ümmetlere nispetle çok kolay bir tevbeyle rızıklandırılan bizler tevbeyi dilimizden düşürmemeliyiz. Ayetten okuyalım:

"(Hatırlayın!) Hani Musa kavmine demişti ki: "Ey kavmim! Şüphesiz ki sizler, buzağıyı ilah edinmekle kendi kendinize zulmettiniz. **Sizi yaratana tevbe edin ve nefislerinizi öldürün.** Bu, yaratana yanınızda sizin için daha hayırlıdır. Sonra (Allah) sizi tevbeye muvaffak kıldı/tevbelerinizi kabul etti. Şüphesiz ki O, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir."³

Günahlarımızı amel defterlerimizden tevbeyle silmek istediğimizde şeytanın bize sağ yanımızdan bazı sözler fısıldadığını fark ederiz -tabii ki bu fısıltının şeytandan olduğunu sadece şuurlu mümin fark eder-. Fısıltı bize, Allah'a (cc) karşı isyanımız konusunda Allah'tan (cc) utanmamızı telkin eder. Ki bu doğrudur, zira kul günahıyla Allah'a (cc) karşı mahcup olmalıdır. Ardından bir fısıltı daha ekler: "Sen kendisine isyan ettiğin bu Yüce Rabb'e bir de el açıp tevbe edeceksin, utanmıyor musun?" Sonra günahı sürekli olan insan için bir şey daha ekler: "Hem sen, sürekli günah işliyor ve Allah'a sürekli tevbe ediyorsun. Bu tevben nasıl kabul olunsun? Ayrıca artık Allah'a günahların nedeniyle elini uzatıp tevbe etmekten utanmıyor musun?"

Evet, Allah'a (cc) karşı hayâlî olmalıyız. Ancak Allah'a karşı hayâmız, şeytanın fısıldadığı gibi bizi tevbeden alıkoymaz. Aksine tevbeye sevk eden önemli bir faktör olur. Hem, biz tevbemizde ve suçumuzu itiraf etmekte samimi isek ve Rabbimiz de (cc) kabul ediyorsa nasıl ve ne kadar tevbe ettiğimizden kime ne! Şeytana

ne! "Bir günde yetmiş defa da günah işlese tevbe eden günahında ısrar etmiş değildir."⁴ buyurmuyor mu Peygamber (sav)?

Kötülüğü Silecek İyi Ameller

Günahlardan temizlenmenin ikinci yolu, günahın ardından iyi ve güzel işler yapmaktır. Peygamber (sav) bu durumu -şu ân açıklamakta olduğumuz hadiste- şöyle ifade etmişti:

"Bir kötülük yaptığında arkasından onu giderecek bir iyilik yap." İyi ameller kötü amelleri siler, temizler. Hadiste öğrendiğimiz bu hakikat Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir:

"Gündüzün iki ucunda ve gecenin (gündüze) yakın saatlerinde namazı dosdoğru kıl. Şüphesiz iyilikler, kötülükleri giderir. Bu, (Allah'ı) ananlar için bir öğüttür."⁵

Bu ayetin ne üzerine indirildiğini incelediğimizde mevzu daha anlaşılır olacaktır:

"Bir adam kadının birini öpmüş, sonra da Peygamber'e gelip bu durumu haber vermişti. Bunun üzerine şu ayet indi: 'Gündüzün iki ucunda ve gecenin (gündüze) yakın saatlerinde namazı dosdoğru kıl. Şüphesiz iyilikler, kötülükleri giderir. Bu, (Allah'ı) ananlar için bir öğüttür.'⁶ Adam, 'Bu hüküm, yalnız benim için mi geçerlidir?' diye sordu. Allah Resûlü (sav), 'Ümmetimden kötülük işleyenler için geçerlidir.' cevabını verdi."⁷

Her salih amel, aslında bir taraftan kulu temizler. Ancak hadiste Allah Resûlü (sav) kasıtlı bir eylemden söz ediyor. Günahımızı sildirecek iyi işlere özellikle yönelmemizi istiyor. Sadaka verebiliriz mesela. Sadaka, suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları söndürür, siler. Ayrıca sadaka, arınmanın en önemli yollarından biridir. Namazlarımıza dikkat edebilir, güzelleştirebilir ve hatta arttırabiliriz. Namaz arındırır. Bir nehirde günde beş defa yıkanan insanın üzerinde hiçbir kir kalmaz. Namaz günde beş defa kirlerimizi temizleyen bir nehirdir. Ayrıca beş vakit namaz o vakitlerde işlenen günahları, iki cuma kendisi arasında işlenenleri temizler. Oruç tutabiliriz. Dua edebiliriz... Bu manada yaptığımız her bir iyilik bizim için bir temizlik ve arınma olacaktır.

Bu hadisi, bireysel ahlaki bir ilkeden söz ediyor gibi görüyoruz ilk bakışta. Biraz üzerinde tefekkür edince anlıyoruz ki hadis, medeniyet kuran bir önderin, kurduğu medeniyete ilişkin ilkelerinden birini anlatıyor. Bu medeniyet iyilik medeniyeti. Öyle ki kötüyü ve kötülüğe savaş açmanın yanında, hataya düşebilecek müminler için yine bir iyilik kapısı aralıyor. Kötülüğün bile iyilik doğurduğu medeniyet diyelim, siz anlayın İslam medeniyetinin büyüklüğünü. Bu büyük iyilik medeniyetinin, İslam medeniyetinin mensubu olmaktan onur duyuyoruz. Elhamdülillah.

2. 4/Nisâ, 110
3. 2/Bakara, 54

4. Ebu Davud, 1514; Tirmizi, 3559
5. 11/Hüd, 114
6. 11/Hüd, 114
7. Buhari, 4687; Müslim, 2763

BİZDEN NE YANSIYOR?

Özel bir odaya çeşitli hayvanlar alınmış. Bir süre orada bırakıldıktan sonra odada neler yaşadıkları sorulmuş. Köpek, tüm köpeklerin kendisine havladığını, diş gösterdiğini ve ısırmak için hamle yaptığını söylemiş. Az kalsın saldıracaklarmış.

Lama, tüm lamaların kendisine tükürmeye çalıştığını söylemiş. Tükürüklerden kendisini zor kurtarmış.

Sincap, diğer sincapların kendisinin cevizlerini yemeye çalıştığını söylemiş. Hemen ağzına atmış da kurtarmış cevizlerini.

Deve kuşu, diğer devekuşlarının kendisinden utandığını ve başını kuma gömdüğünü söylemiş.

At, diğer atların kendisiyle koşmaya çalıştığını ve birlikte yarıştıklarını tecrübe etmiş.

Bülbül, diğer bülbüllerle beraber bir güzel şakıdığını, rahatladığını söylemiş.

Fil, o kadar filin odaya nasıl sığıldığına inanamamış, tüm filler kulaklarını ve hortumunu sallamış ona.

Tüm hayvanlar çağırılmış ve odanın neden özel olduğu açıklanmış: Oda aynalarla doluymuş...

Sahi, sizin aynalarınızdan neler yansıyor?

MUVAHHİD BABANIN MUVAHHİD OĞLU: SAÎD İBNİ ZEYD

سعيد بن زيد Saîd ibni Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl

Allah (cc) insanları tevhid fitratı üzere yaratmıştır. Her insan Allah'ı (cc) birlemeye meyyal tabiatta dünyaya gelmiştir. Sadece Allah'a (cc) ibadet etmek ve hiçbir şeyi ona şirk koşturmak insanın yaradılışına yerleştirilmiştir. Bu yüzden Allah (cc) Kur'an-ı Kerim'de tüm insanları tevhid fitratı üzerine yarattığını ve bu yaratmada hiçbir değişikliğin olmadığını beyan etmiş ve onlara fitratlarına dönerek hanif olmaları çağrısında bulunmuştur.

"Yüzünü (hiçbir şeyi Allah'a ortak koşturmayan muvahhid) bir hanif olarak dine çevir. Allah'ın insanları yarattığı fitrata (uy). Allah'ın yaratmasında değişiklik yoktur. (Herkesi tevhid fitratı üzere yaratmıştır.) İşte dosdoğru din budur. Ancak insanların çoğu bilmezler."¹

Allah Resûlü de (sav) doğan her çocuğun hanif fitratta dünyaya geldiğini vurgulamıştır.

"Her doğan çocuk fitrat üzere doğar."²

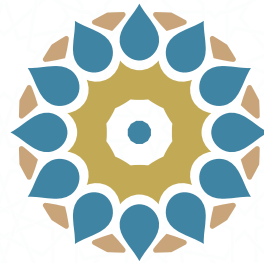
Bu ve daha birçok nâstan anladığımız kadarıyla insanda asıl olan hanifliktir. Hayata İslam milleti üzerine başlamasıdır.³ Fakat ne yazık ki insanların çoğu sonradan şeytanların saptırmasıyla bu fitratı bozmuş, hanifliği zedelemiş ve şirke düşmüştür.

İyâd ibni Himâr El-Mucâşî, Allah Resûlü'nün (sav) bir gün hutbe verirken şöyle dediğini aktarmıştır:

"Dikkat edin! Bana öğretilenlerden sizin bilmediğiniz bir şeyi bugün size öğretmemi Rabbim emretti. Allah (cc) şöyle buyurdu: 'Kuluma ihsan ettiğim her şey helaldir. Ben kullarımın hepsini hanif olarak yarattım. Sonra şeytanlar gelip dinlerinde onları şaşırttı. Kendilerine helal kıldığımı, şeytan haram kıldı. Hakkında hiçbir delil indirilmemişken bana şirk koşturmasını onlara emretti.' Allah yer ehline nazar etti, Ehl-i Kitap bir kesimin haricinde Arap ve Acemlerin hepsine gazap etti."⁴

Allah (cc) işte tüm bu insanlara öfkelenmiştir. Çünkü onlar doğuştan meyilli oldukları peygamberlerin yolundan yüz çevirmiş şeytanların yollarını tercih etmişlerdir. Allah'a şirk koşarak gazabını celbetmişlerdir.

İşte böylece aklıyla, hisleriyle, fitratıyla şirki ret, tevhid ikrar ediyordu. Müşriklere karşı kendisinden başka İbrâhîm'in milleti üzerine kimsenin olmadığını haykırıyordu. Aynı zamanda İbrâhîm'den kalan şariat doğrultusunda hayatını yaşamaya çalışıyordu. Sadece şirke değil şirkin ürettiği günahlara da karşı çıkıyordu. Gücü nispetince müşrikleri yaptıkları kötü fiillerden alıkoymaya çalışıyordu.

1. 30/Rûm, 30
2. Buhari, 1385; Müslim, 2658
3. Müslim, 2658
4. Müslim, 2865

Bu insanların aksine fitratlarının çağrısına kulak verip sonra peygamberlerin davetine icabet eden az sayıda istisna kimseler vardır. İşte bu kimselerden biridir Saîd ibni Zeyd (ra). Mekke'nin sayılı haniflerinden biri olan Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl'in oğludur. Zeyd, Kureyş'in aksine fitratının sesine kulak vererek Allah'a şirk koşmayan bir babadır. Saîd de babasının yolunda ilerleyen, bi'setten önce hanif kalan, bi'setten sonra Müslim olan bir oğludur. Kısacası muvahhid babanın muvahhid oğludur Saîd.

Saîd'i (ra) anlamak için babası Zeyd'i (ra) anlamak elzemdir. Bu yüzden babası hakkında bazı bilgiler vermek gerekir.

Zeyd, bulunduğu dönemde selim fitratının yönelimiyle insanların çoğunun Allah'a şirk koşarak dalalet içerisinde olduğunu anlamıştı. Mekke gibi çoğunluğu müşrik olan bir topluluk arasında hanif olan sayılı kimselerdendi. Tüm toplum tarafından unutulmuş İbrâhîm'in (as) hanif milleti üzerine Allah'a (cc) nasıl kulluk edeceğini araştırıyordu.

Abdullah ibni Ömer'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl Şam'a gitti. Orada, tabi olacağı bir dini araştırıyordu.

Yahudilerden bir âlimle karşılaştı, ona dininin durumunu sordu ve dedi ki: 'Belki ben sizin dininize girerim. Dininizin nasıl olduğunu bana söyle.'

Yahudi de ona dedi ki: 'Allah'ın gazabından payını almadıkça bizim dinimize girmiş olamazsın.'

Zeyd, 'Ben zaten Allah'ın gazabından kaçıyorum. Ben O'nun gazabından hiçbir şeyi yüklenemem ve benim buna gücüm yetmez. Sen bana, kendisinde bu anlattığın şeyin bulunmadığı bir din gösterebilir misin?' dedi.

Yahudi ona, 'Böyle bir din bilmiyorum. Ancak hanif olursan bu dediğin olur.' dedi.

Zeyd, 'Hanif nedir?' diye sordu.

Yahudi, 'O, İbrâhîm'in dinidir. O, Yahudi değildi, Hristiyan da. O, yalnızca Allah'a ibadet ediyordu.' diye cevap verdi.

Bunun üzerine Zeyd, Yahudi'nin yanından ayrılıp Hristiyan âlimlerinden biriyle görüştü ve ona da dini hakkında sorular sordu.

Daha sonra ona, 'Belki ben, sizin dininize girebilirim. Dininizin ne olduğunu bana anlat.' dedi.

Hristiyan ise, 'Sen, Allah'ın lanetinden payını almadıkça bizim dinimize girmiş olamazsın.' dedi.

Zeyd ise, 'Benim buna gücüm yetmez. Sen bana, kendisinde bu söylediğin şeyin bulunmadığı bir din gösterebilir misin?' dedi.

Hristiyan da ona Yahudi'nin söylediği gibi, 'Ben böyle bir din bilmiyorum. Ancak hanif olursan bu olur.' dedi.

Bunun üzerine Zeyd, Hristiyan'ın yanından da ayrıldı. O, Yahudi ve Hristiyan'ın İbrâhîm hakkında ittifak ederek söyledikleri tavsiyeye razı oldu. Ellerini göğe doğru

kaldırıp, 'Ey Allah'ım, ben seni şahit tutuyorum ki ben İbrâhîm'in dini üzereyim.' dedi."⁵

Zeyd, fitratının çağrısına yöneldiğinde haniflikle rızıklandırıldı. Onca insanın arasından Allah (cc) ona hidayet etmişti. O da İbrâhîm'in (as) milletine uyarak Allah'a (cc) kulluk ediyordu. Mekke müşriklerin durumuna baktığında dalalet bataklığında derine doğru gittiklerini açıkça görebiliyordu. Kâfirleri ve taptıklarını inkâr eder ve kınardı.

Abdullah ibni Ömer'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), henüz kendisine peygamberlik vazifesi verilmeden önce, bir gün Beldeh Dağı'nın eteklerinde Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl ile karşılaştı. Onlar oradayken yemek ikram edildi. Nebi (sav) o yemeği yemekten kaçındı.

Zeyd ise yemeği ikram edenlere şöyle dedi: 'Ben sizin putlarınıza kestiğiniz etlerden yemem. Ben ancak Allah'ın ismi anılarak kesilen etlerden yerim.'

Zeyd ibni Amr, putlara kestikleri hayvanlardan dolayı Kureyş'i ayıplardı. Onların bu fiillerini inkâr etmek ve Allah'ı tazim etmek için şöyle derdi: 'Koyunu yaratan Allah'tır. Onun için semadan su indirmiştir. Onun için yerden bitki bitirmiştir. Sonra siz o koyunu Allah'tan başkasının adına kesiyorsunuz!' "⁶

İşte böylece akıyla, hisleriyle, fitratıyla şirki ret, tevhidi ikrar ediyordu. Müşriklerle karşı kendisinden başka İbrâhîm'in (as) milleti üzerine kimsenin olmadığını haykırıyordu. Aynı zamanda İbrâhîm'den (as) kalan şeriat doğrultusunda hayatını yaşamaya çalışıyordu. Sadece şirke değil şirkin ürettiği günahlara da karşı çıkıyordu. Gücü nispetince müşrikleri yaptıkları kötü fiillerden alıkoymaya çalışıyordu.

Esmâ binti Ebî Bekir'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl'in, sırtını Kâbe'ye dayamış hâlde şöyle dediğini gördüm: 'Ey Kureyş topluluğu! Allah'a yemin ederim ki benim dışımda sizden hiç kimse İbrâhîm'in dini üzere değildir.'

O, diri diri kumlara gömülme üzere olan kızları kurtarmak için çalışır, kızını öldürecek kişiye, 'Onu öldürme. Onun bütün ihtiyaçlarını ben temin edeceğim!' diyerek elinden alırdı.

O çocuk büyüyüp yetiştiğinde de babasına, 'İşte kızın! İstersen sana vereyim, istersen ihtiyaçlarını karşılamakta devam edeyim.' derdi."⁷

Zeyd, ailesini de tevhid üzere yetiştirmeye çalışıyordu. Eş ve çocuklarını şirkten sakındırıyordu. Oğlu Saîd de babasından öğrendikleri doğrultusunda İslam davetine hemen icabet etmişti. İlk iman edenlerden ve cennetle müjdelenenlerden olmuştu.

Devam edecek, inşallah...

5. Buhari, 3827

6. Buhari, 3826

7. Buhari, 3828

NASLAR IŞIĞINDA KOCANIN HANIMI ÜZERİNDEKİ HAKLARI

3. Mahremiyeti Koruma

Eşlerin bir kısmı evlilikten önce de birbirleriyle tanışıklığı olan kimselerdir. Evlilik öncesi tanışıklık ya akrabalıktan veya ailelerin aynı mahallede, aynı sokakta oturup komşu olmaları vesilesiyledir. Çocukluk arkadaşı olup neredeyse beraber büyüdükten sonra evlenen gençler de vardır. Bunun dışındaki tanışıklıkların bir kısmı Batıcı laik eğitim kurumlarında, bir kısmı âdeti fesat yuvaları gibi olan ofis ve atölyelerde ve kadın ile erkeğin karma olarak aynı ortamı paylaştığı diğer toplu çalışma ve yaşam alanlarında gerçekleşmektedir.

Özellikle sanal ortamda biri beyaz atlı prens, diğeri Pamuk Prenses rolünü iyi oynayan birer “aktris” ve “aktör” olarak ideal eş seçimi yaptığını zanneden gençlerin büyük bir kısmı evlilikle beraber biri diğerini tanıdıkça günbegün birbirlerinden uzaklaşırlar. Neticede birkaç ay sonra aile mahkemelerinde duruşma sırası bekleyen yüz binlerce boşanma dosyasına eklenen yeni bir “çekişmeli” veya “anlaşmalı” boşanma davasının tarafları olarak hüznün ve pişmanlıklarıyla baş başa kalırlar.

Eşlerden her birinin evlenir evlenmez birbirlerini daha iyi tanımaya çalışmaları ve bu hususta gayretli olmaları gerekir. Bilhassa evin hanımı, ailenin günlük hayatında kocasının sevip hoşlandığı söz ve davranışlarla muamelede bulunmalı, aralarındaki sevgiyi arttırmak ve diri tutmak için elinden gelen çabayı göstermelidir. Bununla beraber hoşlanmadığı ve sevmediği şeylerden de olabildiğince uzak durmalıdır.

Kadın ve erkek, evlilikle beraber birbirlerini tanıyıp, içerisinde yetiştikleri farklı kültürü yeni ailenin sıcaklığında eritip harmanladıklarında her ikisinin de memnun ve mesrur olacağı bir saadet yuvasını beraberce sağlam bir temel üzere bina etmiş olacaklardır. Belli bir sınıra kadar tabii karşılanabilecek olan bazı aile içi tatsızlıklar velev ki akraba dahi olsa başka kadınlarla paylaşılmalıdır. Bu tür meselelerde “Şu önemlidir.” veya “Bu önemsizdir.” diye ayırım yapılmamalıdır. Küçük de olsa aile içinde yaşananların mahrem meseleler olduğu şuurlunda olunmalıdır. Aile içi mahrem meselelerin başkalarına anlatılmaması gereği açıkça ortadayken, kadının bunları kocasını şikâyet etmek amacıyla yapması asla hoş karşılanmaz. Böylesi sorumsuzca davranışlar yerilmiştir.

Eşlerden her birinin diğerinin yanında rahatlık ve iç huzuru bulmaları aile hayatının dengesini sağlar. Bu özel birliktelikle ruhsal, zihinsel ve bedensel bileşimlerin her birinin beklentilerine helal dairesinde kifayet edecek karşılık verilmektedir. Eşlerin birliktelikte huzur ve yeterlilik bulmaları beraberliklerinin ürünü olarak yeni bir kuşakta kendini gösterecektir.

Kadın ve erkek, evlilikle beraber birbirlerini tanıyıp, içerisinde yetiştikleri farklı kültürü yeni ailenin sıcaklığında eritip harmanladıklarında her ikisinin de memnun ve mesrur olacağı bir saadet yuvasını beraberce sağlam bir temel üzere bina etmiş olacaktırlar. Belli bir sınıra kadar tabii karşılanabilecek olan bazı aile içi tatsızlıklar velev ki akraba dahi olsa başka kadınlarla paylaşılmamalıdır.

Kadın da bilmelidir ki her insanın kendine has birtakım özellikleri vardır. Hanımının; ev hâllerini ya da ailevi meselelerini akraba, arkadaş veya komşu kadınlarla paylaşmasından dolayı öfkelenen bir koca bundan dolayı kınanmaz. Evin hanımı bu davranışıyla “en hayırlı kadın” olmak gibi büyük bir payeden mahrum kalma tehlikesiyle yüz yüze kalır. Çünkü bu ve buna benzer davranışlar kadının kocasıyla problem yaşama davetiyesi gibidir.

Kocasını aile geçimiyle ilgili ve cemaî çalışmalar çerçevesinde hangi işi yapıyor olursa olsun, özellikle de evde bulunduğu sıralarda kocasına gereken her türlü desteği sunabilmelidir. Zihinsel ve bedensel yorgunluğunu giderecek çabaları içtenlikle göstermeli, hayırda eşine yardım etmek için eline geçebilecek imkân ve fırsatı en iyi şekilde değerlendirmelidir. Resûlullah’a (sav) Hatice Annemizin (r.anha) ilk vahiyden hemen sonra verdiği moral ve desteğin o şartlarda ne kadar değerli olduğu unutulmamalıdır. Yine Hudeybiye Günü Ummu Seleme Annemizin (r.anha) kendisiyle istişare edilirken verdiği fikir Resûlullah (sav) tarafından kabul görmüş ve o (sav) kurbanını kesmeye başlamıştı. O âna kadar yerlerinden kımıldamayan sahabe de âdeta koşarcasına kurban kesmeye ve sonra da başlarını tıraş etmeye başlamışlardı.

4. Birliktelik Davetine İcabet

Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

هٰنَ لِيَّاسُ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِيَّاسُ لَهُنَّ

“Onlar sizin için bir örtü, siz de onlar için bir örtüsünüz.”¹

Medeni toplumlarda libas, örtünme ve korunma aracıdır. Eşler arasındaki münasebet de bunun gibidir. Eşlerden her biri, diğerinin örtüsüdür ki bununla birbirlerini korurlar. İslam, insan denen şu varlığı bütünüyle ve olduğu gibi ele alır, onun yapısını ve fitri karakterini aslına uygun biçimde kabul eder ve bu gerçekçi yaklaşım içinde elinden tutarak onu bütünüyle yüceltir

zirvesine tırmandırmaya çalışır. İşte bu bakış açısıyla insana yaklaşan İslam, kanın ve duyguların tazyikini ve atılımını anlayışla karşılayıp üzerine bu tatlı soluğu üfleyerek bu nazik örtüyü örter.

Erkek olsun kadın olsun tüm insanları yoktan var eden Allah (cc) yarattıklarını en iyi tanıyandır. Her bir insanın bedenî ve ruhi yapısını, zafiyetlerini ve ihtiyaçlarını en iyi bilen ve tüm bunları en mükemmel bir şekilde ikmal ettirecek yol ve vasıtaları insan için elverişli kılan da O’dur (cc). Kadın, kocası tarafından yatağa davet edildiğinde bu daveti asla reddetmemelidir. Kadının bu çağrıya bazı özel hâller gibi şer’an yasak olan durumlar haricinde icabet etmesi gerekir.

Ebû Hureyre’nin (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

“Bir erkek karısını yatağına çağırır da karısı gelmez ve erkek ona dargın olarak geceler ise melekler o kadına sabaha kadar lanet ederler.”²

Zikredilen ve zikredilmeyen görevler, haklar ve sorumlulukların tamamının aslı ailede huzur ve saadetin tesisi ve devamlılığının sağlanmasına dayanır. Eşler arasındaki bu son derece mahrem ve özel ilişki de böyle bir amacın tesisi ve sürekliliğinin sağlanması açısından çok önemlidir. Evliliğin temel amaçlarından bir tanesi de budur.

Şüphesiz ki yetişkin her bir insan karşı cinse yönelik duygularının ne olduğunun farkındadır. Erkek ve kadın arasında iç âlemde saklı tutulan bu hâl kişinin kalbini, duygularını ve sinir sistemini meşgul eder. Aşağıda nakledeceğimiz ayet bu münasebeti, kalbin ve duyguların derinliklerinden toplayıp getiricesine hassas, latif ve ilham verici bir biçimde izah etmektedir.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً

“Kendilerinde sükûnet bulup (huzura kavuşasınız diye) sizin için nefislerinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet kılması da O’nun ayetlerindendir.”³

Eşlerden her birinin diğerinin yanında rahatlık ve iç huzuru bulmaları aile hayatının dengesini sağlar. Bu özel birliktelikle ruhsal, zihinsel ve bedensel bileşimlerin her birinin beklentilerine helal dairesinde kifayet edecek karşılık verilmektedir. Eşlerin birliktelikte huzur ve yerlilik bulmaları beraberliklerinin ürünü olarak yeni bir kuşakta kendini gösterecektir. Kendi nefisinden ona eşler yaratan, ruhsal yapısına uygun duyguları yerleştiren, bu bağı nefis ve sinirler için durulma, kalpler ve bedenler için sekinet, temiz bir hayat için denge unsuru ve vicdanlar için arınma vesilesi kılan Allah (cc) ne yücedir!

1. bk. 2/Bakara, 187

2. Buhari, 3237; Müslim, 1436

3. bk. 30/Rûm, 21

Eşlerin her biri, diğeri için söz, bakış ve davranış itibarıyla her çeşit haramdan korunmanın; Kur'ân'ın tabiriyle birbirleri için "libas" olmalarının yanında en çok da erkek için olmak üzere aynı zamanda biri, diğerrinin sekinetinin ve saadetinin mütemmim cüzüdür.

Eşler birbirlerini "pazarlıksız bir sevgi" ile sevmelidir. Hoş görmek ve anlayışlı olmak evlilik hayatının süslerindendir. Sevgi varsa o ailede eşler arasında huzur, barış ve mutluluk eksik olmayacaktır. Zira sevgi bir tespihin imamesi gibi diğerr güzelliklerin bir arada tutulmasını kolaylaştırır. Sevgi yoksa tahammül başlar. Beşerî münasebetlerdeki tahammül, oldukça sığ bir duygudur. Bazen en küçük bir tartışma bile kaldırmayabilir. Kişî sürekli olarak müteyakkız bir ruh hâlinde olur. Bu hâl ise olabildiğince yıpratıcıdır.

Eşler arasındaki mutluluğun yolları çoktur. Kendi aralarında yapacakları sohbet, nasihatleşmek, ihtiyaç hâlinde bir ders halkası oluşturup sürdürmek, eve girerken selamlaşma ve hoş karşılama, çıkarken de iyi dilek ve dualarda bulunmak, zaman zaman monotonlaşmaya yüz tutan ilişkileri canlandırmak için hediyeleşmek gibi hoş sürprizler yapmak, birlikte güzel vakit geçirmeye çalışmak, hem zahmetsiz hem de masrafsız olan tebessümü arttırmak, her türlü hayırda ortaklaşmak vb. sayılamayacak kadar hayır yolları vardır.

Eşler arasındaki ilişkilerde hak ve sorumluluklara asla "avantaj" ya da "dezavantaj" gözüyle bakılmamalıdır. Eşler, haklarını veya biri diğerrinin sorumluluklarını probleme ya da âdeti bir saldırı aracına dönüştürmemelidir. Haklar aile saadetinin yapı taşlarıdır. Sorumluluklar da öyledir. Hayat boyu sürececek ortak bir yaşamda bazen sıkıntıların yaşanıyor olması her şeyin bittiği anlamına gelmez.

Evli çiftler de olsa insanın olduğu her yerde problemlerin yaşanması gayet doğaldır. Eşlerin her biri sonuç itibarıyla birer insandır. Zaman içerisinde hem erkeğin hem de kadının eksikleri, kusurları ve hataları olabilir, olacaktır da. Bunlar karşılıklı iyi niyet, anlayış, hoşgörü ve marufta yardımlaşmak yoluyla izale edilebilir. Bir olumsuzluk yaşandığında yangına körükle gider gibi işleri daha da kötüleştirecek bağırışma, iddialaşma, karşılıklı suçlamalar ve hoş olmayan söz ve davranışlarda bulunmaktan azami derecede kaçınılmalıdır.

Ahlaki düzeyi düşük ve kültürel olarak yozlaştırılmış günümüz toplumunda en çarpıcı istatistik, boşanma oranlarının her sene daha da artmasıdır. İtikadi sapkınlıktan ve bu sapkınlıkla doğrudan bağlantılı diğerr sebeplerden ötürü aile kurumu her geçen gün önem ve değerinden uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır. Allah'a hamdolsun ki Müslim aileler genel olarak bu afetten salimlerdir.

On Birinci (11.) Bölümün Sonu

Devam edecek, inşallah...

HER ŞEYE DAİR

Zeynep BAYANCIK

FİLTRE İNŞASI

Evimizde, çay saatlerinde çeşitli konuşmalar yapıyoruz ailecek. Bazen tarih oluyor konumuz, bazen tatil. Bazen hayvanlardan konu açıyoruz, bazen doğadan. Dövüş sporları seçkisi izliyoruz reklam niyetine oğlumuzdan. Sonra devam ediyor muhabbetimiz kaldığı yerden. Bir akşam hayallerdi konumuz. Ben, “Yaşlandığımda bir kitabevim olmasını isterim.” dedim. Duvarları soft renklerde boyanmış, mobilyaları ahşaptan yapılmış, rafları rengarenk çocuk kitaplarıyla dolu bir kitabevi... Atölye için ayrılmış bir bölümü olan, masal saatleri ve etkileşimli kitap okuma saatleri düzenlediğimiz bir kitabevi... Zaman zaman okuduğumuz kitabın kahramanını resmettiğimiz, zaman zaman da origamiyle sanata dönüştürdüğümüz eğlenceli bir mekân...

Hayali bile çok güzel ve heyecan verici, ancak tüm bu güzelliği kursağımda bırakan bir senaryom da yok değil: Ebeveynlerin kitap içerikleri hakkındaki orantısız eleştirileri...

Müsaadenizle mevzuyu biraz açayım. Güzelim hayalime bu kötü senaryo nasıl dâhil oldu, anlatayım.

Her ebeveynin arzusudur, çocuğunun çokça kitap okuması. Daha minicikken renkleri, şekilleri, hayvanları ve daha birçok kavramı tanıtan kalın karton sayfalı kitaplar alırlar. Yaş ilerledikçe mini masal kitapları ve öykülere yönelirler. Büyük resimli, az yazılı eserler satın almaya dikkat ederler. Her yaşla beraber hem içerik değişir hem şekil. Altı yaşına gelince resimler azalır, yazılar artar... Bu yaşa hitap eden kitaplarda sansürlememiz gereken çizimler ve tek tük kelimeler görünmeye başlar. Görselleri etiketler yardımıyla, kelimeleri de yerine başka kelimeler kullanarak geçiştirmek hiç de zor değildir. Çünkü çocuğumuz kitap okumayı bilmiyordur ve biz kelimelerin yerlerini değiştirmekte olabildiğince özgürüz. Hatta işi bir adım daha ileri götürüp olmayan diyaloglar eklemekte de mahirizdir. Yemek yiyen her çocuğa besmele çektirir, yatmadan önce namazını kıldırıp dualarını okutup yatırırız. Anlayacağınız, tüm kitap karakterlerimiz Müslim'dir ve İslam'ın esaslarına uygun düşünür, konuşur, yaşar.

Bir müddet sonra okuma serüvenini ebeveynden devralır çocuk. Artık okuyacağı içerikleri kendisi seçer. Ebeveynler burada tedirgin olmaya başlar. Kendimize ait

eserlerin azlığı ile kitap okumanın zarureti çakışır. Onlara göre hemen hemen her kitapta imani, ahlaki, akidevi hata vardır. Bu kitaplara nasıl sansür uygulanacaktır?

Oysa ilköğretim çağındaki bir çocuk, okuduğu kitapta “anittan” bahsedilince anıt sever olmaz. Kitap kahramanı “asker kıyafeti” giyince “Ben de giyeyim!” diye heveslenmez. Kitapta vatan için savaşanlara “şehit” deniyor diye kavram kargaşası da yaşamaz. Uğur böceğinin hayatını öğrenince uğura inanmaz. Atasözlerini öğrenince ataların yoluna körü körüne bağlanmaz. Bilakis o, bu kullanımların idrakindedir. Doğru ile yanlış ayırt edebilecek yeterlidir. Öyle temiz ve saf bir filtresi vardır ki bazen şaşırtır sizi. “Anne/Baba! Bak, burada ne yazmışlar!” diye tepkisini mutlaka dile getirir. Peki, çocuk bu hassasiyeti nasıl elde etmiştir?

Bu filtre, çocuklarınıza daha çok küçükken okumaya başladığınız, okurken değiştirdiğiniz eserlerle inşa edilmiştir. Sadece okuduklarınızla da değil; söylediğiniz ninnilerle, tilavet ettiğiniz Kur’ân ayetleriyle, ev içindeki günlük sohbetlerinizde, mescid derslerinde, teravihlerde içli duaları dinlediğinde, komşunuza davet yapmaya gittiğinizde, inanç esaslarınız nedeniyle imtihan edildiğiniz her dönemde, mevsim geçişlerinde Allah’ın sanatını ve boyasını ağaçta, meyvede, patikada, bulutta gösterip izlettiğinizde de devam eder inşa faaliyetiniz. Küfür sisteminin dayattığı kirli akideden uzak, pak bir eğitim yuvasında bulunuşu da aklını ve kalbini hem korur hem yapılandırır.

Hatta bu inşayı daha gerilere kadar götürenler de vardır. Çocukta dinî duygu ve düşüncelerin temeli anne karnında başlar, diyenlerin sayısı azımsanmayacak kadardır.

Bu kadar erken yaşta şekil alan bir inanç sistemi, okuduklarını hassas bir süzgeçten geçirecek duyarlılığı kazandırır. Fakat bu, önümüze ne gelirse okutalım demek de değildir. Elbette seçici olalım. Ancak konusu eğlenceli, kazanımı ahlaki değerler olan; fakat sayfa aralarındaki ufak tefek ayrıntılar nedeniyle her kitabı gözden çıkarmayalım. Hem zaten hayat da böyle değil midir? Onca güzelliğin arasında mutlaka bir çirkin var olacaktır.

BEYNİN BÖLGELERİ: ALT BEYİN VE ÜST BEYİN

ALE'L İNSAN

Dr. Gözde TERCUMAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,
Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Bir önceki sayımızda yeni bir konuya giriş yapmış ve beynimizden bahsetmeye başlamıştık. Dışarıdan baktığımızda tek bir organ gibi görünen beynimiz vücudumuzu yönetip kontrol ederken kendi içerisinde de iş bölümü yapar. Her bölge belli görevleri yerine getirmek üzere özelleştiği gibi aynı zamanda her bölüm birbiriyle bağlantılı çalışır. Allah (cc) insan beynini en güzel şekilde yaratmış ve Er-Rabb ismiyle düzene sokmuştur. Yaptığı iş bölümlerine göre üst, alt, sağ ve sol olarak dört temel bölgeye ayrılır. Bu yazımızda beynimizin alt ve üst bölgesi hakkında konuşacak, hayatımızdaki yansımalarını anlamaya çalışacağız. Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

Beynimizin alt bölgesinde beyincik, beyin sapı, limbik sistem adı verilen bölgeler yer alır. Beynin bu bölgeleri çok ilkel işlevlerden sorumludur ve aynı zamanda hayati olayları yönetir. Örneğin nefes almamızın düzeninden ve devamından sorumludur. Kalp atışlarımızın ritmik ve sürekli olmasını sağlar. Anlık reflekslerimiz beynin bu bölgesinden kaynaklıdır. Denge merkezlerimizden biridir. İki temel duygunun kaynağıdır: Öfke ve korku.

Alt beyin bölgesi hayvanlarla ortak noktamızdır. Hayvanların da kalbi atar, düzenli nefes alıp verirler, âni bir şey olduğunda sıçrama, kaçma gibi reflekslere sahiplerdir. Hayvanlar da stres ânında korkarlar, tüylerini kabartabilir veya patıleyerek ya da gagalayarak saldırabilirler. Tüm bunlar hayvanlarda ve insanlarda fitri olarak vardır. Yok edilemez ve görmezden gelinemezler. Fakat yönlendirilebilen noktaları vardır.

Alt bölgenin en önemli özelliklerinden biri bilinç dışı gerçekleşmesidir. Düşünme ve akıl sürecinden geçmezler. İnsan, bir dakikada yaklaşık yirmi kere nefes alması gerektiğini düşünmez. Kendisi unutsa bile nefes alıp veriş ömür boyunca devam eder. Kalbin bir dakikada altmış seksen defa atması gerektiği bilincinde olmaz. Yaşadığı sürece kalbi ritmik bir şekilde atmaya devam eder. Aklına geldiğinde nefes alışverişini değiştirebilir veya stres duru-

Çocuğunuzda veya kendinizde beynin üst bölgesiyle ilgili bir sorunla karşılaştığınızda bu gölgenin biraz inşaat faaliyetine; şekil vermeye, sağlamlaştırmaya, zımparalamaya, boyamaya, dekore etmeye ihtiyacı olduğunu düşünmek gelişimi daha destekleyici olacaktır.

munda kalbi daha hızlı çarpabilir, ama sürecin tamamı bilinç dışı ilerler.

Hayati işlevlerin tamamı otomatiktir; insan kendi isteği/iradesiyle bu bölgelere müdahale edemez. Örneğin kişi kendi isteğiyle nefesini uzun süre -kendisini boğacak kadar- tutamaz. Muhakkak patlar ve nefes alır. Kendi iradesiyle kalbini yavaşlatamaz veya durduramaz. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun ki vücudun can güvenliğini sağlayan her mesele otomatik ve bilinç dışı gerçekleşir. Bu durum Allah'ın bizlere merhametinin büyük bir tecellisidir. Aksi olsaydı çokça unutkan olan insan nefes almayı veya kalp atışlarını unuttuğu için ölebilirdi, bilincin devreden çıktığı uyku hâli insanı sardığında kalbi ve akciğerleri çalışmayacağı için insan tekrar uyanamayabilirdi. İnsan sadece hayati işlevlerinin devamına konsantre olsaydı günlük yaşamın hiçbir meselesi hayatına sığmayabilirdi, Allah (cc) en doğrusunu bilir. Akıl insana verilmiş çok büyük bir nimet olduğu gibi vücudun pek çok meselesinde aklın devre dışı bırakılması da çok büyük nimetlerden biridir. Tüm bunlar insanı hayrete düşüren, Allah'ın (cc) eşsiz yaratmasının tecellilerindendir.

Beynin alt bölgesinden kaynaklanan refleksler âni gelişir ve birden meydana gelir. Örneğin eline bir iğne battığında beynin üst bölgesi acı hissini duymadan veya vücuda "Eline iğne battı, canın acıyacak, elini çek!" emri vermesini bile beklemeden refleks olarak elini iğneden çekmiş olur. Beynin alt bölgesinin refleksif çalışması bir saniyeden bile kısa sürede kişiyi harekete geçirir. Bu kadar kısa sürede devreye giren bir durumu beynin anlaması ve kontrol etmesi zordur, o nedenle refleksif gelişen tepkilerin çoğunda insan sonradan, birkaç saniye geçtikten sonra farkına varır, acı duyar, durumu kavrar...

Hayvanların beyninin alt bölgesi insanoğluna kıyasla daha büyük ve daha gelişmiş bir yapıdadır. Hayvanlarda akıl ve aklın üzerine bina edilen hiçbir işlev yoktur. Örneğin doğada ceylanın hayatta kalması için kaplandan kaçarken çok hızlı olması gerekir. Koşma ânında kaslarını ve dengesini iyi kontrol edebilmesi için beynin alt bölgelerine insandan çok daha fazla ihtiyaç duyar. Fakat insanın hayatta kalabilmesi için veya günlük yaşamını düzenleyebilmesi için hızlı koşmasına gerek yoktur. Hem yeryüzü insana musahhar kılınmıştır hem de insan yeryüzünü imar edebilecek akıl nimetiyle rızıklandırılmıştır.¹ Hızlı koşan hayvanları ehlileştirerek yeryüzünden faydalanabilir veya aklını kullanarak hızlı hareket edebilen alet edevatlar, cihaz ve araçlar üretebilir. Örneğin doğada bir hayvanın âniden gelebilecek tehlikelere karşı refleksleri kuvvetli olmalıdır. Kulakları en ufak sese duyarlı olmalı, gözleri daha keskin görmeli ve içgüdüsel refleksleri daha gelişmiş olmalıdır. En basitinden doğduğu ândan itibaren

yürüyebilmeli, koşabilmeli ve refleks yanıtlar verebilmelidir. Oysa insanın bunlara hayvanlar kadar ihtiyacı yoktur. Tehlikelerden korunmak için aklını kullanabilir; kendi türleriyle bir araya gelebilir, kendisini koruyacak gereçler üretebilir, kendisini savunabilir. Elbette insanın da günlük hayatında reflekslere ihtiyacı vardır. Düşerken kendisini sarıp koruması, eli yandığında ısı kaynağından hemen kaçması, ayağına çivi battığında ânında ayağını çekmesi veya bir ebeveynin düşen bebeğini yakalaması için reflekslere ihtiyacı vardır. Fakat ihtiyacı hayvanlarınki kadar değildir.

İnsanı hayvandan ayıran en temel özellik, beynin üst bölgelerinden kaynaklanır. Yetişkin bir insan beyninin üst tarafı, alt bölgelere göre çok daha kompleks ve gelişmiş bir yapıya sahiptir. Beynimizin üst bölgesi akıl ve düşünme süreçlerinin gerçekleştiği yerdir. Olayları değerlendirdiğimiz, sonuçlar çıkardığımız, sebep sonuç ilişkisi kurduğumuz, davranışlarımızı yönlendirdiğimiz, kararlar aldığımız, aldığımız kararları uygulamak için planlar yaptığımız, sorunlar karşısında çözümler ürettiğimiz, duygularımıza anlamlar yüklediğimiz, dünyayı algıladığımız, yaratılmış diğer canlıları anladığımız, hayaller kurup hedefler belirlediğimiz, ahlaki ilkeler edindiğimiz yer beynimizin üst taraflarıdır. Beynin bu bölgesi anne karnındayken de vardır, fakat doğduktan sonra olgunlaşmaya başlar; yaş ağaç misali kişi hangi aile ortamına doğmuşsa o yöne doğru eğilmesi muhtemeldir. Özellikle ergenlik çağına kadar yaşadığı çevrenin değerlerine göre şekillenmesi beklenir.

İnsanoğluna on iki on üç yaşına kadar beynin üst bölgesiyle ilgili becerileri edinmemiş gözüyle bakılması, onun gelişiminin desteklenmesi açısından daha faydalı olacaktır. Yazıyı hazırlarken faydalandığım bir kitap² beyni inşaat hâlindeki bir eve benzetiyordu. Ve üst bölgesinin inşaatının henüz devam ettiğinden, ebeveynlerin zaman içerisinde bu bölgenin inşaatını tamamladığından bahsediyordu. Örneğin çocuğunuzda veya kendinizde beynin üst bölgesiyle ilgili bir sorunla karşılaştığınızda bu bölgenin biraz inşaat faaliyetine; şekil vermeye, sağlamlaştırmaya, zımparalamaya, boyamaya, dekore etmeye ihtiyacı olduğunu düşünmek gelişimi daha destekleyici olacaktır.

Doğru düşünemiyor olabiliriz; bazen olaylara bakış açımız hatalı olabilir; davranışlarımızı kontrol edemediğimiz, duygularımızı anlayamadığımız zamanlar olabilir; bazı sorunlar karşısında çözüm üretememiş olabiliriz; zaman zaman duygusal davranmış yanlış tepkiler vermiş olabiliriz; yanlış hedeflere yöneldiğimiz ânlar olabilir; ahlaki açıdan zaman zaman takılmalar yaşıyor olabiliriz... Bununla birlikte, "**Henüz** inşaatım bitmedi; ama istersem, aklımı devreye sokarsam, Allah'ın yardımıyla ve Rabbimin razı olduğu sınırlar çerçevesinde güzel

1. "Kendisinden (bir lütf olarak) göklerde ve yerde olanların tamamını hizmetinize sundu. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır." (45/Câsiye, 13)

2. Daniel J. Siegel, Tina Payne Bryson, Bütün Beyinli Çocuk, Diyojen Yayıncılık, İstanbul, 2020

şeyler çıkarabilirim.” bakış açısına sahip olmak insanın vizyonunu genişlettiği gibi mevcut duruma saplanmak yerine kolları sıvayarak neler yapabileceğine bakma imkânı da sunar.

Beynin üst bölgesinin olgunlaşması yaşam boyu devam eder. Eğer üst beyin gelişimi yeterli düzeyde olmazsa veya üst beyin zamanla alt beyne dengeleyip, hatta baskın konuma geçmezse olaylara âni tepkiler veren; duygularla, özellikle korku ve öfkeyle hareket eden; düşünmeden davranan; birden hareket edip, yaptığının farkına varınca pişman olan insanlar ortaya çıkar.

Bir çocuk karşıdan karşıya geçerken âniden onu tutup çekmek veya “Dur!” diye haykırmak hayat kurtarıcı olabilir. Veya bir annenin, bebeği düşerken ânında onu yakalaması koruyucudur. Fakat bunlar ânlık durumlarda, ihtiyaç hâlinde ve genellikle ekstrem olaylarda işe yarar. Hayatın tamamına, günlük hayatın çoğuna yayılmışsa gözden geçirilmesi gereken noktalar var demektir, tedavi edilmediğinde sorunlar kaçınılmaz olacaktır.

Allah’ın (cc) insana verdiği en büyük nimetlerden biri de beyin her bölgesinin en sonunda üst beyne bağlanmasıdır. Peki, bunun hayatımızdaki karşılığı nedir? Yukarıda beyin alt bölgesinden kaynaklanan işlevlerin kontrolümüz dışında olduğunu, âni geliştiğini söyledik. Beynin alt bölgesinde oluşan iki duygudan da bahsettik, öfke ve korku. Bu duygular yerleşim yeri nedeniyle yok edilemez. İnsanın korkmadan yaşaması mümkün değildir. Öfke duygusunu hayatından çıkarması söz konusu değildir. Bu duygular, beyin kontrol edemediğimiz alt bölgesinden başlar, kontrol edebildiğimiz üst bölgeye kadar çeşitli duraklara uğrayarak ilerler. Beynin üst bölgeleriyle bağlantı kurduğu için duygularımıza yön vermeyi öğrenebiliriz.

Yön vermek ne demektir? Akan bir suya set çekmek, onu toprakla örtmek yerine faydalı olacağı bir beldeye gitmesi için önüne yol kazmak ve iyiye doğru yönlendirmek, kanalizasyonla etmektir. Örneğin öfkelenen bir çocuğa “Öfkelenme!” demek, “Pembe bir fil düşünme.” demeye benzer. Hepiniz düşündünüz değil mi? Oysa hedefimiz; kişinin öfkesini tetikleyen durumların farkına varmasını sağlamak, beyin alt bölgesinden gelen bu duyguya bir saniyeden kısa bir zamanda tepki vermek yerine bir ân durmasını öğretmek, vakit kazanarak üst beyin devreye girmesini sağlamak, bu duyguya verilebilecek çeşitli davranışsal tepkilerin olduğunu ve tercihi aklımızla yaptığımızı anlatmak, tercihlerin değişebileceğini öğretmek ve örnek göstermek olduğunda alt beyin ile üst beyin arasındaki dengeyi kurabilir ve yıkıcı bir sonucun ortaya çıkmasının önüne geçebiliriz. Böylece insan öfkeyi yok etmeye çabalamak yerine öfkelenmesine rağmen doğru davranabilir, iyi sonuçlar elde edebilir.

İlkel davranışlar sergileyen, aklını kullanmadan hareket ettiği hissi veren insanlar için beyin üst bölgesinin inşaatının tamamlanmadığı, yaşı kaç olursa olsun alt beyin hâkimiyetinde yaşadığı düşünülebilir. Allah (cc) en doğrusunu bilir, bedevilerin yaptıklarını okuduğumda zihnimde “beynin alt bölgesi insanı” düşüncesi oluşuyor. Allah Resulü’nün (sav) verdiği cevapların ve tepkilerin hepsi insanı ıslah ettiği gibi aynı zamanda beyin üst bölgesini inşa ediyor. Örneğin mescide bevleden bedeviye tepki vermemesi, sahabenin tepki göstermesini de engellemesi ve bedevinin işini bitirmesi için beklemesi; sonrasında bulundukları yerin mescid olduğunu söyleyerek mescidlerin Allah’ı zikretmek, namaz kılmak ve Kur’ân okumak gayesiyle inşa edildiğini anlatması ve yaptığı şeyin nasıl telafi edileceğini bir kova su dökererek göstermesi bunun en güzel örneklerindendir.³

“Andolsun ki sizin için, Allah’ı ve Ahiret Gününü uman ve Allah’ı çokça zikredenler için Allah Resul’ünde güzel bir örneklik vardır.”⁴

Beynin alt bölgesinin hâkimiyetinde olan bir insanın en çok ihtiyaç duyduğu şeylerden biri de olayın kaynağı, gelişim süreci, vardığı son nokta ve farklı seçenekler konusunda kendisine rehberlik edecek bir insandır. İnsan hasta olmaya eğilimli bir canlı değildir, aksine iyileşme potansiyelini her daim içinde barındırır. Allah’ın (cc) yardımıyla yıllar içerisinde gelişmeyecek üst beyin yoktur. Yeter ki insan fitratına ve özüne dönebilmeyi başarsın...

Âlemlerin Rabbi olan Allah’a (cc) hamdolsun. Bir sonraki yazıda görüşmek duasıyla...

3. Buhari, 6025; Müslim, 285. Lafız Müslim’e aittir.

4. 33/Ahzâb, 21

SORUN ÇÖZME BECERİLERİ

**Sorunlarla baş edebilmeyi öğrenmek
ve onları sağlıklı bir şekilde
çözebilmek iyi oluş hâlimize katkıda
bulunan bir beceridir.**

Hayatın her alanında pek çok problemle karşı karşıya kalınmaktadır. Kimi insan küçük sorunları çözmeye çalışırken kimileri de çok daha büyük sorunların üstesinden gelmeye çalışır. Herkesin sorunlar karşısındaki tepkisi ve onları nasıl çözmeye çalıştığı farklılık gösterir. Bazen bu sağlıklı yollarla bazen de sağlıksız bir şekilde yapılabilir. Sağlıksız yollarla bunu yapan kişiler, sorun çözme noktasında başarısız olurlar. Çünkü genelde konuşmayarak, küsererek veya kaçarak problemleri çözmeye çalışırlar. Bazen de problem çözmeye dair yetersiz bilgidен kaynaklı olarak çözüme ulaşmak zorlaşır. Sorunlarla karşılaştığında bireyler bu sorunlara karşı üç yaklaşım stili benimsemektedir:

1. Kaçınan stil: Bu yaklaşıma sahip kişiler sorunla karşılaştıklarında erteleme, pasiflik, hareketsizlik gösterirler. Problemi çözme cesareti gösteremezler ve çözümü kendisi dışında başka birine yüklerler.

2. Dürtüsel/Dikkatsiz stil: Bu yaklaşımda kişi aktiftir, bir şeyler yapmaya çalışır. Fakat soruna dair az bilgisi bulunduğu ve aceleci bir tavırla hemen çözüme ulaşmaya çalıştığı için sistematik ve sağlıklı bir çözüm yolu ortaya çıkmaz. Dikkat etmeden, bildiği birkaç çözüm yolunu denemeye çalışır.

3. Rasyonel sorun çözme stili: Bu yaklaşımı benimseyen kişiler diğer iki stile göre problemleri daha kolay ve sağlıklı bir şekilde çözerler. Acele etmeden, problemi anlayıp değerlendirerek ve sorun çözme basamaklarını uygulayarak çözüm için stratejiler bulmaya çalışırlar.

Soruna nasıl yaklaşıldığı, çözüm sürecinde önemli bir yere sahiptir. Yaklaşımda yaşadığımız problem, sorunu çözebilme becerisini de olumsuz etkileyecektir. Yapılan araştırmalarda sorun çözme becerileri iyi olan kişilerin, diğer kişilere göre psikolojik sağlamlıklarının daha iyi olduğu bulunmuştur.¹ Bu açıdan sorun çözme becerilerimizin iyi olması, bir dayanıklılık göstergesidir. Ve birçok çalışma incelendiğinde de sorun çözme becerisi ve psikolojik sorunlar arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Örneğin, depresyon için yüksek risk grubunda olan bireylere sorun çözme eğitimi verilmesi sonucunda depresyon puanlarında önemli ölçüde azalma görülmüştür.² Aynı şekilde okullarda uyum

1. Dumont, M., & Provost, M. A. (1999). Resilience in adolescents: Protective role of social support, coping strategies, self-esteem, and social activities on experience of stress and depression. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(3), 343-363
2. Spence, H.S., Barrett, P.M., Turner, C.M. (2003). Psychometric properties of the

güçlüğü yaşayan çocukların sorun çözme becerilerinde yetersiz olduğu bulunmuştur.³ Sorunlarla baş edebilmeyi öğrenmek ve onları sağlıklı bir şekilde çözebilmek iyi oluş hâlimize katkıda bulunan bir beceridir.

Sorunla karşılaşıldığı zaman öncelikle bu süreci ikiye ayırmak gerekir:⁴

1. Soruna Yönelme Tarzı

Sorunla karşılaşıldığı anda bilişsel, duygusal ve güdüsel tepkiler devreye girmektedir. Bu tepkiler, sorun çözme aşamasını etkilemesi yönünden önemlidir. Sorunun nasıl algılandığı, sorunla ilk karşılaşmada verilen tepkiler, sorunu çözme isteği, kendini sorun çözme noktasında yetkin görme gibi birçok konu sorun çözümü üzerinde etkilidir. Temelde iki şekilde soruna yönelme gerçekleşmektedir:

a. Olumlu sorun yönelimi: Bu yönelimdeki kişiler sorunla karşılaştığında onu çözebileceğine inanır. Kendisinde bu yetkinliği görür ve çözme noktasında isteklidir.

b. Olumsuz sorun yönelimi: Böyle bir yönelime sahip olanlar ise baştan sorunu çözemeyeceğine dair atıfları olan bireylerdir. Problemi asla çözemeyeceklerini ya da çok fazla zorlanacaklarını düşünürler. Kendisinde sorunu çözebilme yeteneğinin olduğunu düşünmezler ve birçoğu sorunu çözmeye yeltenmezler.

Bu kısımda olumsuz bir yönelime sahipsek ikinci kısma geçmek mümkün olmayacaktır. Çünkü bu olumsuzluk hâli sorunu olduğundan daha büyük ve içinden çıkılmaz bir hâlde görmeye sebep olacaktır. Bu sebeple problemler karşısında olumsuz yönelime sahip kişiler öncelikle neden böyle bir yaklaşıma sahip olduğunu tespit ederek bakış açısını düzeltmeli ve olumlu bir hâlde getirmeye çalışmalıdır.

2. Sorun Çözme Aşamaları

a. Tanımlama: Sorunu çözmek için sorunu iyi algılamanın önemli olduğunu söylemiştik. Öncelikle bu aşamada içinde olunan problemi tanımlamak gerekmektedir. Sorunu tanımlama adına şu sorular sorulabilir: “Sorun ne? Sorun ne zaman ortaya çıktı/çıkıyor? Sorun nerede ortaya çıkıyor? Sorunda kimler rol oynuyor?” Bu tip sorular sorunu sınırlandırma ve tanımlama adına faydalı olacaktır. Bu sayede sınırlandırılan problemin çözümü de kolaylaşacaktır.

b. Hedefleri belirleme ve çözüm yolları üretme: Sorunu belirledikten sonra bu sorundan kurtulmak için hedef belirlemek gerekir. Hedefler, kişilerin potansiyellerine uygun olmalıdır. Çünkü potansiyel olarak ulaşılamayacak bir hedef, başarısız olma ihtimalini çoğaltacaktır. Aynı şekilde belirlenen hedef daha düşükse de potansiyeli tam olarak kullanmayı engelleyecektir. O sebeple kendi potansiyelimize uygun hedefi belirlemek önemlidir.

Sonrasında da aklımıza gelen çözüm yolları üzerine düşünülmelidir. Bu seçenekler noktasında doğru yanlış, mantıklı mantıksız demeden tüm ihtimaller göz önünde bulundurulmalı ve gerekirse not edilmelidir. Akla gelen hiçbir fikir saçma olarak nitelendirilmeden değerlendirilmeye alınması gerekir.

c. Uygun çözüm yolunu seçme ve uygulama: Çözüm yolları düşünüldükten sonra bu yollardan bizi hedefe ulaştıracak uygun bir çözüm seçilmelidir. Üretilen çözüm yollarından hedefe ulaştırma noktasında en iyi seçenek çift sütun tekniğinden yararlanılarak yarar zarar analizi yapılarak seçilebilir.⁵

Yararları (Avantajları)	Zararları (Dezavantajları)

En avantajlı çözüm yolu belirlendikten sonra uygulama aşamasına geçilir. Kişi seçtiği yol üzerine çalışır. Uygulama ânıyla ilgili denemeler yapması, zihninde canlandırması faydalı olabilir. Eksikliklerini fark edip düzeltme ve heyecanını düzenleme noktasında katkı sağlar.

d. Uygulamanın gözden geçirilmesi: Bu aşama, kişinin belirlediği çözüm yolunu uyguladıktan sonra kendi değerlendirmesini yaptığı kısımdır. Seçilen çözüm yolu işe yaradı mı, ne kadarı düzeldi, ortadan kalktı mı gibi noktalar değerlendirilir. Bu noktada somut bir sonuç ortaya koyabilmek adına yüzdelik değerler üzerinden değerlendirme yapılabilir. Sonuçta hâlâ sorun çözülmediyse ve problem devam ediyorsa hangi aşamada hata yapılmış olabileceği veya seçilen çözüm yolunun uygun olup olmadığına bakılmalıdır. Sonrasında hata yaptığımız kısmı düzelterek veya farklı bir çözüm yolu deneyerek tekrar çözüme ulaşmak için aşamaları takip etmemiz gerekir.

Sorun çözmeyi öğrenmek hayatımızı kolaylaştıracak bir beceridir. Hayatta aktif rol almayı, motivasyonumuzu, özgüvenimizi ve psikolojik sağlamlılığımızı önemli ölçüde olumlu olarak etkileyebileceği gücüne sahiptir. Ve bu beceriye sahip insanlar, genelde grup olarak yapılan işlerde yük olan değil sorumluluk alıp yükü hafifleten insanlar olarak karşımıza çıkarlar. Özellikle bu yönüyle günümüz toplumunda en çok ihtiyaç duyulan becerilerden biridir. Beceri olması sebebiyle öğrenilebilir ve geliştirilebilir. Yeter ki sorunlara bakış açımızı değiştirip çözüm için bir adım atabilelim...

Selam ve dua ile...

Spence Children's Anxiety Scale with young adolescents. *Anxiety Disorders*, 17(6), 605–625

3. Shapiro, L. D. & Watson, A. (2000). Using the Theory of Planned Behavior to Induce Problem Solving in Schools. *Negotiation Journal* 16(2):183–190

4. Nezu, A. M., & Nezu, C. M. (2001). Problem solving therapy. *Journal of Psychotherapy Integration*, 11(2), 187–205

5. Burns, D. D. (2018). *İyi Hissetmek - Yeni Duygudurum Tedavisi*. İstanbul: Psikonet Yayınları

GENÇLERLE MUAMELE

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

EBEVEYN - GENÇ İLİŞKİSİ

Vasıfsızlarmış gibi, akılsızlarmış gibi, beceriksizlarmış gibi, iradesizlarmış gibi gibi gibi... Evlatlarımıza saygı duymadan, hatta sanki nefret eden bir sesle her hitap ettiğimizde, iradesizlarmış gibi her emir verdiğimizde, akılsızlarmış gibi bol keseden nasihatler yağdırdığımızda ve daha nice davranışımızla âdeta, "Sen bu ilişkide değersizsin." diyoruz.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne ve onun ehline selam olsun.

Gençlerle Muamele köşemizde "evladımın yerinde ben olsam" temalı uygulamalarımızda kendimiz ve evladımızın gençlik dönemine daha yakından bakmaya çalışıyoruz. Bu ay ise sizlerle "ebeveynlerle gergin bir ilişkiye sahip olma" konusuna temas edeceğiz.

İslam'a göre gençlik dönemi hayatın en kıymetli dönemlerinden biridir. "Modern dünya"nın, gençleri "ergen" kavramı ile isimlendirmesi gençlik döneminin önemine dair ebeveynlerde bir algı çarpıtmasına sebep olmaktadır. Bir gence "ergen" dediğimizde neden insanın aklına negatif sıfatlar üşüşmektedir? Ya da neden olumsuz davranışlara sebep olan duygular hissediyoruz? Bu duygu ve düşüncelerimizin davranışlarımızı etkilemediğini iddia edebilir miyiz? Gençlere karşı tutumumuzun değiştiği bir hakikat. Onları "ergen" kavramıyla isimlendirdiğimiz ândan itibaren **düşünemeyen, akledemeyen, fevri, kendi kararlarını alamayan, bir işte tek başına başarılı olması mümkün olmayan birey** vasfına koymuş oluyoruz halk arasında. Oysaki Rabbimiz (cc) gençlik dönemini özellikle vurguluyor. Hocamızın de-yimiyle altını kalın kalın çiziyor. Bizlerin eline bir iş emanet edip sırtlarımızı güvenle yaslamadığımız gençlere İslam öyle inanıyor, öyle saygı duyup değer veriyor ki on dokuz yaşındaki Mus'âblara koca ordulara komutanlık da yaptırıyor, on iki on üç yaşındaki Alilere Eneslere emanetler de veriyor. O hâlde öncelikle gençliğe ve genç evladımıza İslam'ın gözlüğüyle bakacağız, öyle muamele edeceğiz.

Peki, biz evlatlarımıza İslam'ın değil de dünyanın dayattığı gibi bakarsak ne olur? Onlara öylelermiş gibi davranırız. **Vasıfsızlarmış gibi, akılsızlarmış gibi, beceriksizlarmış gibi, iradesizlarmış gibi gibi gibi... Evlatlarımıza saygı duymadan, hatta sanki nefret eden bir sesle her hitap ettiğimizde, iradesizlarmış gibi her emir verdiğimizde, akılsızlarmış gibi bol keseden nasihatler yağdırdığımızda ve daha nice davranışımızla âdeta, "Sen bu ilişkide değersizsin." diyoruz.** Size saygı duyulmayan ve değer verilmeyen bir ilişkide karşınızdakine saygı duyar mıydınız? Değer verir miydiniz? Oysaki insanın en temel duygusal ihtiyaçlarındandır değer görmek, saygı duyulan bir birey olmak. Hâliyle kendisine saygı duyulmadığını ve değer verilmediğini hisseden genç-

Gençler tepki verdikçe ebeveynler daha fazla tepki vermekte, sesleri yükselmekte ve kısıtlamaları arttırmaktalar. Buna mukabil gençler de karşı çıkma dozajlarını arttırmakta, yer yer sözlü saldırılara geçmekte, bazen de iletişimi koparmaktalar.

ler anne babalarıyla olan ilişkilerinde daha gergin, öfkeli, alıngan veya tepkisel davranmaktalar. Bu durumun elbette tek sebebi anne babanın tutumu değil, fakat sebeplerden önemli bir madde olarak sayılabilir.

Gençler tepki verdikçe ebeveynler daha fazla tepki vermekte, sesleri yükselmekte ve kısıtlamaları arttırmaktalar. Buna mukabil gençler de karşı çıkma dozajlarını arttırmakta, yer yer sözlü saldırılara geçmekte, bazen de iletişimi koparmaktalar. Gençlerin ebeveynlerine bu şekilde zaman zaman farklı tutumlar sergilemeleri sonucunda kısır bir döngü ortaya çıkmaktadır. Böylece gençlik döneminde çokça karşılaştığımız gençler ve ebeveynleri arasında gergin bir ilişkiye sahip olma durumu söz konusu olmaktadır. Bu durumu hayal edelim. Bir savaşın ortasında olduğunuzu ve ateş hattında kaldığınızı düşünün. Başınızın üstünde mermiler uçuşurken ve sağınızda solunuzda insanlar kaçışırken ne kadar sakın kalabilirsiniz? Sulh yapabilmek ve sağlıklı iletişim kurabilmek için sakın bir ortama ihtiyaç vardır. Fakat yukarıda tarif ettiğim durumların yaşandığı ilişkilerde iki taraf da çok yıpranmaktadır. Bu yıpranmışlık, tükenmişlik ve benzeri duygularla problemler daha da derinleşmekte ve çoğu zaman içinden çıkılmaz zannettiğimiz bir hâle gelmektedir. Bu kısır döngüyü kırmak için ebeveynlere düşen görev Gençlerle Muamele köşesinde bahsettiğimiz psikolojik ihtiyaçları önce kendileri için, daha sonrasında genç evlatları için üzerine derin derin düşünmeleri ve bu noktalarda “Neler hissediyorlar, neler düşünüyorlar ve neler yapabilirler?” diye muhasebe etmektir. Bu sayıda kişilerin ebeveynleriyle gergin bir ilişkiye sahip olmasının kendilerine neler hissettirdiği üzerine düşünmenizi istiyorum. Bu duyguları aşağıdaki tabloya listeleyebilirsiniz.

Siz, ebeveynlerinizle böyle bir ilişki- deyken neler hissetmiştiniz?	Size nasıl davranılmasını isterdiniz?	Öyle davranılsaydı nasıl hissederdiniz?

Yukarıdaki uygulamada yaşam deneyimlerinizi düşünmenizin zor olduğunu kabul etmekle beraber size fayda sağlayabileceği bir noktadan yaklaştığınızda sizin için yapıcı bir durum olmasını umuyoruz. Şimdi de sizin duygularınızdan yola çıkarak genç evladınızın sizinle gergin bir ilişki içinde olduğunda neler hissettiğini, nasıl davranılmasını isteyeceğini ve öyle davranırsanız nasıl hissedeceğine dair düşüneceğiniz aşağıdaki uygulamamızı deneyebilirsiniz.

Genç evladınız böyle durumlarda neler hissediyor olabilir?	Bundan sonra nasıl davranmayı planlıyorsunuz?	Planladığınız davranışı sergilediğinizde sizce nasıl hisseder?

Uygulamalarda da fark edeceğiniz gibi genç evladınızla benzer veya farklı duyguları hissediyor olabilirsiniz. Kendi duygularınızı görmek sizde farkındalık oluşturacaktır. Genç evladınızın duygularını görmek ise davranışlarınızı daha doğru bir yönde değiştirmeniz açısından faydalı olacaktır. Kendinizi motive etmek adına şunu düşünebilirsiniz: Sevildiğim, sayıldığım ve değer gördüğüm bir ilişkide ben nasıl hissediyorum? Böyle bir ilişkiyi hak etmiyor muyum? Böyle ilişkiye sahip olsam hayatımda ne gibi olumlu şeyler olur?

Peki, bu noktada benim genç evladım böyle bir ilişkiyi bir başkasıyla mı yaşayacak, yoksa ebeveyn olarak benimle mi?

Kısaca anne babalar ve genç evlatlarıyla olan ilişkisine odaklandık. Gençlerin tepkisel davranmasına sebep olan anne babaların içinden pek de çıkmadığı bu ilişki durumu üzerine önce sizlerin duygularını, daha sonrasında ise genç evlatlarınızın duygularını konuştuk. Bu köşedeki bir hareket mottomuz olan “İncindiğimiz yerden iyileşiriz.” ile yola çıkarak “Kendimize ve genç evladımıza olan muamelemizi nasıl şekillendirebiliriz?” sorusunu da ele aldık. Gelecek sayıda siz kıymetli ebeveynlerle görüşmek üzere, inşallah...

KESÊN BÎD'ETKER XWE BÎXWE TÊXE XETEREYÊ!

MUHAMMEDUN
RASÛLULLAH

Osman SADIKOĞLU

Em ê di vê beşê de li ser hin xetereyên/talûkeyên bîd'etê û zerar û xerabîya bîd'etkeran bisekinin. Da ku em zanibin lihevanîna bîd'etê û bîd'etkerî çiqas bixetere ye û potansiyela xerabîyê di hewîne. Ew kesên dibêjin “Bîd'et bi awayê ‘Bîd'eta Hesene’ û ‘Bîd'eta Seyyîe’ du beş in xwe bixwe dixin berpîrsîyarî û webalekî herî giran.

Em bi tiştên dibêjin û rave dikin de wek bêkêmasî pêbawer in. Qenc û neqenca bîd'etê tûne. Rasûlullah (ass) vê mijarê bi awayekî herî zelal rave kiriye. Eshabîyên wî jî di vê xisûsê de îteata Rasûlullah (ass) kirine û vê heqîqetê di pratîka xwe de nîşan dane.

Îttîba û îteata Pêxember (as) di heman demê de îsbata hezkirina Allah e (ac). Ji vê rastîyê encamekî wisan derdikeve holê. Ew kesê amelekî ku Rasûlullah (ass) di warê dîn de nekirîye rabe bi nav û sîfetên ji hev cûda bike, ha ew mirov di eslê xwe de di îdîaya hezkirina Allah (ac) de jî derewker e.

Ev tişt bi çi awayê fêm dibe? Lewre wî terka sûnnetê kiriye û qîma xwe bi bîd'etkerîyê anîye. Digel zelalî û tahirîya sûnnetê dev jê berdide û dide pey amelên bîd'et an jî ji ber ku xweş dibîne ji aqil û hewayên xwe hin amelên din derdixe.

Bêguman kesê îdîa dike ku îman bi Pêxember (ass) anîye divê vê îdîaya xwe bi tabîbûna sûnnetê Rasûlullah (ass) îsbat bike. Bêguman Rasûlullah (ass) her çi amelên hene ku dê ûmmeta xwe nêzî cennetê bike û wan ji dogehê dûr bixe nîşan daye û rave kiriye. Weke vê Rasûlullah (ass) taatên Allah (ac) ferman kirine û tiştên ji însanan re heram kiriye jî ûmmeta xwe ji wan parastîye.

Me di rêzên borî de daxûyandibû ku pêwistîya îman anîna “Muhammedun Rasûlullah” di hemû tiştên wî me bi wan agahdar kiriye de rastandina/tesdîqkirina Rasûlullah (ass) bû. Ew kes eger birastî Pêxember (ass) tesdîq bikirana dê pêbawer bibûna ku Pêxember (ass) di warê dîn de her çi taat û îbadet hene nîşan daye û hînî ûmmeta xwe kiriye.

Di heman demê de ji bo ku xwe biparêzin ûmmeta xwe der heqê heram û masîyetan ve hişyar kiriye. Digel vê zanîn û bawerîyê kesê bîd'etker li gorî xweşdîtina xwe hin cureyên îbadet û taatê dernedixist. Ji ber vê yekê qet tu dilsozîtiya îdîaya wî kesê bîd'etker ya ittîbaya Rasûlullah (ass) tûne.

Bêguman xwedîyê bîd'etê di cihekî de nasekine. Her bîd'eta ku pêk tîne wî sewqê bal bi bîd'etetekî din ve dike. Nûqtaya ku digihîjîyê ji rewşa destpêkê herî xerabtir e.

Îttîba û îteata Pêxember di heman demê de îsbata hezkirina Allah e. Ji vê rastîyê encamekî wisan derdikeve holê. Ew kesê amelekî ku Rasûlullah di warê dîn de nekirîye rabe bi nav û sifetên ji hev cûda bike, ha ew mirov di eslê xwe de di îdîaya hezkirina Allah de jî derewker e.

Amelên Xwedîyê Bîd'etê Ne Meqbûl E

Qûr'ana Pîroz dibêje û em jî dubare dikin ku tabîbûn û peyrevîtîya Rasûlullah (ass) jî bo kesê daxwazker rizgarî û xelasî ye. Lê belê kesê bîd'etker jî vê rizgarî û xelasîyê bêpar e. Amel kiriye lê ew amelên wî bi bêrûmetî û wek bê qîmet lê hatiye vegerandin. Li gorî rîwayeta dîya me Aîşe (r.anha) Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

“Her kî di dînê me de tiştekî ku tê de tûne ye derxîne ew tişt (amel) jê nayê qebûl kirin.”¹

Ji îbareya “...tiştekî ku tê de tûne...” meqset; hemû peyv û amel ên ku ne mûwafiqê şerîetê ne. Wisan ku qaîde û delîlên şerîetê sadehî li ser wan gotin û amelan nake. Herwiha jî xwedîyê xwe re tê vegerandin û jê nayê qebûl kirin. Amelên kesê bîd'etker her çiqas zêde be jî û di kirina van amelan de her çiqas westayî/betilî be jî ew amelên wî li îndallah ne meqbûl e û lê hatiye vegerandin. Em vêya fêhm dikin ku xwedîyê bîd'etê li îndallah wek tabîbûna hewa û hewesa xwe tê nîrxandin. Ev jî xetere û zerara dîn e.

Tobeya Xwedîyê Bîd'etê Tûne

Tobeya xwedîyê bîd'etê tûne. Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

“Medîne, Harem e. Ji alîyê Allah (ac) ve hatiye heram-kirin. Her kî li wê derê bîd'eteki derxîne laneta Allah û melaîketan û insanan li ser wî bibare. Allah (ac) qet tu kar û kîrînen wî qebûl nake.”²

Di orjînalê vê metnê de bi awayê “Allah ji wî serf û adl qebûl nake” dibore. Di vê qisima hedîsê de qesta maneya wê di nava alîmên ku ev hedîs şerh kirine de bûye mijara nîqaşê. Hin ji wan gotine tobe û şefaet, hin ji wan gotine ferz û nafiye, hin ji wan jî gotine tobe û fidye ye. Der heqê bîd'etan û bîd'etkeran de welew ku ev hedîs tenê jî hebe divê kesê mûmîn bi hemû hêza xwe jî bîd'etan dûr bimîne. Dema ku ev hedîs bi wan hedîsên din re bê nîrxandin encamekî wiha jî derdikeve holê:

“Xwedîyê bîd'etê li cem xwe zen dike ku ew bi her awayî li ser heqîyê ye. Kesê bîd'etker bi vê zena xwe qet tu car xwe muhtacê tobe û îstîxfarê nabîne.” Maneya “Tobeya kesê bîd'etker qebûl nabe” yek jî ev e. Herwiha fêhm dibe ku amelên wan dê bê red kirin. Hal ev e ku dê bi rahmeta Allah (ac) amelên insanan bê qebûl kirin lê belê amelê kesê bîd'etker jî ber ku li ber lanetê ketîye nayê qebûl kirin.

Hasenê Basrî (rh) wiha gotîye:

“Allah (ac) tobeya xwedîyê bîd'etê qebûl nake.”³

Îmam Îbn Teymîyye (rh) vê mijarê wiha îzah dike:

“...Ji ber vê yekê wekî Sûfyanê Sewrî gelek îmamên jî selefê wiha gotine: ‘Bîd'et jî şeytan re jî masîyetan herî şîrîntir e. Lewre jî bîd'etan nayê tobe kirin, lê jî masîyetan tê tobe kirin. Maneya gotina ‘Ji bîd'etan nayê tobe kirin’ ev e: Xwedîyê bîd'etê, bîd'eta xwe jî bo xwe wek dîn girtîye û ew amelê wî yê xirab jê re li ser navê dîn pir şîrîn û xweşik hatiye nîşandan. Kesê ku amelê xwe xweş bibîne helbet jî wê amelê tobe nake. Lewre pêgava tobeyê ya yekemîn ev e; divê ew kes pêbawer be ku ew amelê wî (ya bîd'et) xirab e.’ Hetanî ku ew amelê xwe xweş bibîne wê jê tobe neke, berevajî dê li ser wê amelê sebat bike...”⁴

Mirovek dema derheqê mijara bîd'etê de pirtûkek bixwîne an guhdarîya vîdeoyekî bike an jî şîreta alimekî bibihîze dibe ku li ser vê mijarê serwest bibe û jî guneha bîd'etê tobe bike. Lê belê ew mirovê ehlê bîd'etê jî ber ku bîd'eta xwe jî dîn dibîne tu demê jî vê bîd'etê tobe nake.

Bîd'et Rêşaftî Ye, Xwedîyê Bîd'etê Jî Rêşaş E

Rasûlullah (ass) der heqê xeserata/zîyankarîya xwedîyê bîd'etê de wiha gotîye:

“Roja qiyametê ez ê li hêvîya kesên jî we ku dê bîn cem min bimînim. Lê hin kes jî hatina cem min tînen kirin. Ez ê bibêjim: ‘Ya Rabbê min! Evana jî min in, jî ûmmeta min in.’ Dê wiha jî min re bê gotin: ‘Ma tu dizanî ku wan pişt te re çî kirine/di pey te re çî nûjenîyan derxistine?’ Ez jî wiha dibêjim: ‘Xwelî li serê wan kesan be ku piştî min (sûnneta min) guherandine.’”⁵ Rasûlullah (ass) di hedîseki din de wiha gotîye:

“...Ji tiştên ku piştî hatine derxistin xwe biparêzin. Lewre her bîd'et dalalet e, rêşaftî ye.”⁶

Wekî ku di hedîsê de hatiye ravekirin her bîd'et rêşaftî ye. Li gorî vê heqîqetê her bîd'etker jî rêşaş e û noqî dalaletê bûyî ye. Lewre Rasûlullah (ass) bixwe bi vê awayê binav dike. Cerîr b. Abdullah (ra) wiha gotîye:

“Her kî di îslamê de şiverêyeke nû/rê û rêbazeke nû veke jî wî kesê re xêra wê heye. Xêra kesên di wê rêyê

1. Bûxarî, 2697; Mûslîm, 1718

2. Bûxarî, 1734; Mûslîm, 2429

3. Şerh-u Îtîqad Ehli Sünne, rîwayeta bi hejmara 285

4. Fetawa, 10/9

5. Bûxarî, 6212; Mûslîm, 2290

6. Tirmizî, 16

de dimeşin jî jê re tê dayîn. Lê ji xêra wan ên din qet tu tişt kêr nabe. Her kî jî di îslamê de şiverêyeke xerab/rê û rêbazeke xerab veke, ji wî kesê re gûneha wê heye. Gûneha kesên di wê rêyê de dimeşin jî parek jê re tê dayîn. Lê ji gûneha kesên din qet tu tişt kêr nabe.”⁷

Her Bîd’etek Sûnnetekî Winda Dike

“Qet tu qewmê bîd’et derdixe tûne ku; muheqeq Allah (ac) ji nava wan sûnnetekî hevşêwe nekişîne û nestîne tûne be.”⁸

Abdullah b. Abbas (ra) wiha gotîye:

“Her sala ku însanan bîd’et derxistine, muheqeq sûnnetek winda dibe. Herwiha bîd’et divejin û sûnnet jî winda dibin.”

Her Bîd’etek Ji Ya Herî Xerabtir Re Derî Vedike

Bêguman xwedîyê bîd’etê di cihekî de nasekine. Her bîd’eta ku pêk tîne wî sewqê bal bi bîd’etetekî din ve dike. Nûqtêya ku digihîjîyê ji rewşa destpêkê herî xerabtir e. Lewre kesê ji rê û rêbaza sûnnetê derkeve û dûr bibe êdî dibe dilê/êsirê şeytan û hewayê xwe. Ew her du çi bibêjin dê wan tiştan bike û rêya ku nişan didin wê di wê rêyê de bimeşe.

Dema em li dîroka însaniyetê dinêrin em vêya dibînin: Gelek tiştên wek hûr û biçûk û bêqîmet dihatin dîtin paşê vegerîyan tiştên wisan mezin û giring ku gelek însan bi wan helak bûn. Hin bîd’etên amelî pir caran mirovan sewqê bîd’etên îtîqadî dîkin. Herwiha zerar û xerabîya bîd’etê bi kesê bîd’etker tenê ne bisînor e. Zerar û xerabîya bîd’etan digihîje hemû ûmmeta îslamê. Zerar û xerabîya herî mezin yek jî ew e ku bîd’etên amelî û îtîqadî dibin sebebê derengmayîn an jî nehatina alîkarîya Allah (ac).

Dawîya beşa (12.) Dozdehem, dê bidome însaAllah.

7. Mûslim, Zekât 69

8. Ev gotin her çiqas di Mûsnada Îmam Ahmed (rh) de wek hedîs (4/105) qeydkirî be jî ramana racih ew e ku wek gotina Hasen b. Sabî û Ümer b. Abdulaziz hatiye neqilîkirin.

BİZ KİMİZ VE NE İSTİYORUZ?

Kitabın Yazarı: Tevhid Dergisi

Yayınevi: Tevhid Basım Yayın

Basım Tarihi: M 2016

Sayfa Sayısı: 85

Ebat: 104x160 mm

Kitap Hakkında

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Rabbimizin (cc) bizlere büyük bir lütfu olarak Halis Hoca'mızı esaretten kurtarmasının ardından yoğun kalabalıkların teveccühüyle karşılaştık ve bu vesileyle kendimizi, akidemizi ve menhecimizi yeniden tanıtmamızın yerinde olabileceğini düşündük.

Bizler Allah'ın kendilerine hidayet bahsettiği, dinine hizmete muvaffak kıldığı, günahlarından korkan ve Allah'ın (cc) rahmetini uman bir topluluğuz. Rabbimizin, bizleri muvaffak kıldığı Tevhid ve Sünnet daveti, O'nun lütfu sayesinde duyuldu ve yayıldı. Dile getirdiğimiz esaslar yeni değildi elbet. Âdem'den (as) Muhammed Mustafa'ya (sav) kadar tüm Peygamberlerin ortak mesajıydı ve bizler bu mesajı en gür sesimizle haykırdık.

Bu davete gönül verenlerin gönlüne şifa olması adına bir hatırlatma, merak edip araştıranların zihinlerindeki sorulara samimi ve apaçık bir cevap, bu davetin düşmanlarına yılmadığımızı ve canımız olduğu sürece en gür sesimizle bu davayı haykıracağımızı müjdelemek adına bu tanıtım metnini hazırladık.

Akide ve menhecimizi, gündemdeki tartışmalı meselelere bakışımızı sizlere sunmaya çalıştık. Bir tanıtım metni olması hasebiyle kısa ve öz olmasına gayret ettik. Zikredilen maddelerin tafsilatını bulabileceğiniz kaynakları ve ilgili çalışmalarımızı eserimizde ilgili dipnotlarda belirttik.

Otuz iki maddede akidemizi, kırk bir maddede menhecimizi (hareket metodumuzu) açıkladığımız "Biz Kimiz ve Ne İstiyoruz?" isimli kitapçığımızın tüm okurlarımıza faydalı olması duası ile...

Bu Kurban Bayramı'nda Türkiye'nin dört bir yanıyla birlikte **Bangladeş, İdlib, Uganda, Çad, Burundi ve Tanzanya'daki** mazlumlara kurbanlarınızı ulaştırmak için hazırlanıyoruz.

KURBAN

Kurban Bağıışı Yapmak için
QR Kodu okutunuz

YURTIÇİ
HİSSE BEDELİ

13.000₺

YURTDİŞİ
HİSSE BEDELİ

5.500₺

+90 532 174 9393

ecirkapisi.org

tevhid

**"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR.
KULLARIMI MÜJDELE!"**
(39/ZUMER, 17)

TEVHID DERGİSİ

TEVHID DERSLERİ

TEVHID MEALİ

ISSN 2148-4635

9 772148 463504

ABONELİK İÇİN

tevhiddergisi@gmail.com
www.tevhiddergisi.org

+90 545 762 15 15